

בס"ד. שיחת חג הפורים, ה'תשט"ז*.

בלתי מוגה

א. דובר בשנה שעברה¹ שכיון שבפורים צריכה להיות שמחה "עד דלא ידע"², דהיינו למעלה ממדידה והגבלה, אזי גם ההכנה לזה אינה חייבת להיות באופן של הליכה מדרגא לדרגא, לאט לאט, כי, הענין שצריכים להגיע אליו הוא (לא ענין הקשור עם ידיעה ושכל, שבזה אי אפשר לדלג, וצריכים לילך ממדריגה למדריגה, אלא) ענין של "לא ידע", וכיון שצריך להיות ענין של דילוג ("סיי-ווי דאָרף מען שפרינגען"), אזי יכולה להיות פעולת הדילוג מלכתחילה, באותה מדה שיכולים לעשות זאת באמצע או בסוף הענין.

והענין בזה:

כללות הענין דפורים (וכללות ענינו של חודש אדר) אינו באופן של דרגא אחר דרגא, אלא "ונהפוך הוא"³, מן הקצה אל הקצה — כמו שהי' בגשמיות כפשוטו בשעת הנס, שתמורת הגזירה "להשמיד להרוג ולאבד"⁴, הנה אלו שעליהם נגזרה הגזירה, קיבלו כח שיוכלו להשמיד להרוג ולאבד את אויביהם ושונאיהם, שזהו ענין שהוא מן הקצה אל הקצה.

ומזה מובן גם בנוגע לכללות העבודה דימי הפורים — שהיא בכל שנה ושנה, כמ"ש במגילה⁵ "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" — שאין זה כמו בשאר הימים טובים שהולכים מדרגא לדרגא וע"י הכנות כו', אלא העבודה היא באופן של "ונהפוך הוא", מן הקצה אל הקצה, היינו, שלא מתחשבים במעמד ומצב שבו נמצאים, אלא מתהפכים למעמד ומצב של "עומק רום", לתכלית הטוב שאליו יכולים להגיע רק בעולם הזה — שזהו"ע אין סוף האמיתי, שאליו יכולים להגיע דוקא בעוה"ז הגשמי, יותר מאשר בכל שאר העולמות.

וכן הוא בנוגע לכל הפרטים שישנם בימי הפורים:

(* ההתוועדות נערכה באולם הגדול אשר ב-824 נאָסטראַנד עוו. פינת איסטערן פאָרקוויי (וראה גם לקמן הערה 99).
1) שיחת פורים בתחלתה (תו"מ ח"ג ע' 299 ואילך).
2) מגילה ז, ב.
3) אסתר ט, א.
4) שם ג, יג.
5) שם ט, כח.

ובהקדמה — שדבר המאיר, כמו השמש, הרי זה באופן ש"שמשא אכולי עלמא ניחא"⁶, ומשתקפת בכל דבר, ובאופן שמשתקפת אפילו בטיפה אחת של מים באותה צורה כפי שמשתקפת בים הגדול⁷.

ועד"ז בנדו"ד, שבכל פרט שבפורים משתקף גם הענין ד"ונהפוך הוא" מן הקצה אל הקצה, שאין צורך לדרוש מעצמו ענינים של הכנות, דכיון שהקב"ה דורש את הענין ד"ונהפוך הוא", נותן הוא את הכחות הדרושים שיוכל להיות הענין דאתהפכא מעומק תחת עד עומק רום⁸.

ב. וכן הוא בהנוגע להתועדות זו:

אין זה בדוקא שצריכים להתחמם לאט לאט, ובמילא צריכים להמתין משך זמן עד שמתחממים, אלא יכולים תיכף לרתוח מתוך התלהבות, בשעתא חדא וברגעא חדא, ולהשתמש בזה אח"כ על כל משך זמן ההתועדות.

ובהנוגע לפועל — יאמרו עתה "לחיים" מתוך חמימות ("וואַרעמקייט"), וינגנו ניגון שמח מתוך "שטורעם", כך, שהתחלת ההתועדות תהי' כאילו שנמצאים כבר באמצע הלהט ("קאָך") ובאמצע ההתלהבות.

(ואח"כ אמר:) כשמדברים שאין צורך בהכנות — לא צריכים להמתין עם הניגון עד שיאמרו "לחיים", אלא יכולים לעשות זאת בבת אחת.

* * *

ג. כאשר בני ישראל יצאו למדבר, "ארץ לא זרועה"⁹ — ניתן להם מלמעלה מן, כמ"ש¹⁰ "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים".

ירידת המן התחילה בט"ו באייר, שאז כלתה החררה שהוציאו ממצרים¹¹, ונמשכה "ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת גו' אל קצה ארץ כנען"¹².

(11) מכילתא ופרש"י שם, א.

(12) שם, לה.

ובפרטיות יותר: בהסתלקותו של משה בן אדר פסק המן מליד, ונסתפק ממה שלקטו בו עד ששה עשר בניסן. וכדי להשלים את מספר הימים שיצאו ממצרים עד התחלת ירידת המן — טעמו טעם מן בהחררה שהוציאו ממצרים (פרש"י עה"פ).

(6) סנהדרין לט, א.

(7) ראה גם תו"מ — אגרות מלך ח"ב ע' נז.

התועדות תשמ"ה ח"ד ע' 2058. תשמ"ו ח"ב ע' 41. ועוד.

(8) ראה גם שיחת פורים תשי"ב סכ"ה

(תו"מ ח"ה ע' 44).

(9) ירמ"י ב, ב.

(10) בשלח טז, ד.

וכיון שירידת המן התחילה מט"ו אייר, שלש שבועות לפני מתן-תורה, נמצא, לכאורה, שבענין ד"לחם מן השמים" לא הי' חילוק בין לפני מתן-תורה ולאחרי מתן-תורה.

ד. אמנם, כד דייקת שפיר, מצינו חילוק בדבר:

איתא בגמרא¹³ "משה תיקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן", והיינו, שנוסף לכך שכללות הענין דירידת המן הי' בזכותו של משה רבינו¹⁴, רוען של ישראל, תיקן להם גם ברכת הזן.

והקשו ראשונים¹⁵: כיון ש"ברכת המזון מן התורה" (כדילפינן בגמרא שם), א"כ, מה ניתוסף בתקנת משה?

והביאור בזה — שמן התורה הי' רק כללות הדבר, ומשה רבינו תיקן את הנוסחא של "ברכת הזן" (ובנוסח זה מברכים גם אנו ברכת המזון).

ומזה מוכח, שברכת הזן תיקן משה (לא מיד כשהתחיל לירד המן, אלא רק) לאחר שניתנה התורה, ובתוכה גם החיוב דברכת המזון.

ונמצא, שמתן תורה פעל עליוי והוספה ב"לחם מן השמים" — שניתוסף בו הענין ד"ברכת הזן".

ה. ובפרטיות יותר:

בנוגע ל"לחם מן הארץ", אין פלא שיש חילוק בין קודם ולאחרי קבלת ולימוד התורה — כי, בשעה שיהודי לומד תורה, הרי אפילו בהיותו במעמד ומצב בלתי-רצוי, אזי "המאור שבה מחזירו למוטב"¹⁶, ועאכו"כ בנוגע ל"עמך כולם צדיקים"¹⁷, הרי בודאי שישנה פעולת התורה (לא רק לאחר זמן, אלא) תיכף ומיד, ובמילא מובן שכל עניניו שנעשים לאחר שקיבל את התורה ולמד אותה, משתנים למעלותא.

החידוש הוא — שגם כאשר מדובר אודות "לחם מן השמים", מאכל המן, שירד לישראל אפילו קודם מתן-תורה, שמזה מוכח שהמשכתו היא באופן של אתערותא דלעילא ללא צורך באתערותא דלתתא — גם בו יש חילוק בין קודם מתן-תורה ולאחר מתן-תורה.

והחילוק הוא — שלאחרי מתן-תורה נפעל בו ענין של ברכה,

16) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

פתיחתא דאיכ"ר ב.

17) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ

חלק.

13) ברכות מח, ב.

14) תענית ט, א.

15) "הרשב"א שם הובא ב"י (סי' קפ"ז)"

— לקו"ת עקב יד, סע"א ואילך.

"ברכת הזן", שזהו ענין של ברכה והמשכה למטה¹⁸, וגם ענין של שמירה, כידוע¹⁹ שהענין ד"חיותם בברוך" הוא בדוגמת ה"חיותם" ששומר שלא תגע בו יד זר (משא"כ קודם מתן-תורה היו חסרים ב' ענינים אלו).

ו. וזהו הטעם שסדר העבודה הוא שכל הענינים צריכים להיות לאחרי לימוד התורה דוקא:

גם הענינים שהם בבחינת "לחם מן השמים", ענינים שמקבלים מלמעלה בתורת חסד חנם לכאורה — יש בהם נפק"מ בין קודם התורה ולאחר התורה, ולכן, כאשר הם נעשים לאחר התורה, אזי ניתוסף בהם כמה ענינים נוספים.

ולכן, גם עניני שמים — אם רק אינם לצורך לימוד התורה עצמו — זמנם לאחר לימוד התורה.

ורק הענין דעבודת התפלה — כיון שזהו ענין שנוגע ללימוד התורה שיהי' כדבעי למהוי, לכן הרי זה קודם ללימוד התורה, כדאיתא בגמרא²⁰ "אבא בנימין אומר . . על תפלתי שתהא לפני מטתי" (נזהרתי . . שלא לעסוק בתורה כשעמדתי ממטתי עד שאקרא ק"ש ואתפלל), כדי שלימוד התורה יהי' לאחרי התפלה, שאז הלימוד הוא באופן נעלה יותר²¹; אבל כל שאר הענינים שאינם נוגעים ללימוד התורה — צריכים להיות לאחר לימוד התורה דוקא.

ז. ויש להוסיף בזה:

איתא במאמר של אדמו"ר מהר"ש²², שענין הפרנסה בזמנינו זה הוא באופן נסי, ע"ד המן שירד לבני ישראל בהיותם במדבר, אלא שזהו באופן ש"אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו"²³, היינו, שנדמה שזהו בדרך הטבע, אבל האמת היא שמצד דרך הטבע הי' ענין הפרנסה שלא כדבעי רח"ל, ואין זה אלא בדרך של "לחם מן השמים".

אבל אעפ"כ, צריך להיות בזה הקדמת כללות הענין דלימוד התורה²⁴, ועי"ז יהי' גם ה"לחם מן השמים" — ענין הפרנסה — באופן נעלה יותר,

18) ראה לקו"ת שם, סע"ב ואילך. אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' קלט. ובכ"מ. 23) נדה לא, א.

19) ראה תו"א בראשית ו, ג. ובכ"מ. 24) כולל גם — כפתגם כ"ק מו"ח.

20) ברכות ה, ב (ובפרש"י).

21) ראה לקו"ת ברכה צו, ב. ובכ"מ. אלא יש צורך שהתורה תלמד אותו (ראה

22) ראה סה"מ תש"ט ע' 21. אג"ק תו"מ חט"ו ריש ע' 98. וש"נ.)

וכאמור לעיל — שיהי' בזה ענין הברכה ("ברכת הזן"), ברכה והמשכה למטה, וגם החותם שלא תגע בו יד זר, היינו, שהפרנסה תנוצל רק עבור דברים בריאים ושמחים, ולא עבור ענינים זרים שלא צריכים להיות בגבול ישראל²⁵.

ח. וזוהי ההוראה שניתנה לנו באופן ההנהגה — שצריכים להתחיל כל ענין ב"דבר מלכות"²⁶, בדבר תורה, ולאחרי כן באים כל שאר הענינים, אפילו הענינים שהם באופן ד"לחם מן השמים".

וכאמור, שיוצא מכלל זה הוא רק מה שנצרך ללימוד התורה, ע"ד הענין ד"תפילתי סמוכה למטתי", כיון שהתורה שבאה לאחר העבודה המתאימה בתפלה היא באופן נעלה יותר — באופן ד"זכה נעשית לו סם חיים"²⁷.

* * *

ט. בנוגע לאלו ששואלים קושיות — הרי בכלל, כאשר ההתחלה היא בקושיא, אין זה סימן טוב.

— כאשר הסדר הוא באופן של הקדמת נעשה לנשמע, כפי שהי' במתן-תורה²⁸, היינו, שמקבל על עצמו ללמוד ולקיים תורת ה', ולאחרי שלומד ומקיים מתעוררת אצלו קושיא — הרי זה ללא אחריות... שהרי בכל מקרה יקיים את התורה, כפי שקיבל על עצמו הקדמת נעשה לנשמע; משא"כ כאשר רצונו שלכל לראש יסבירו לו ע"פ שכל, ואח"כ יתישב בדעתו אם זוהי דרך חיים גם עבורו — דכיון שמדובר אודות תורת השם שהוא בורא העולם, שברא גם את שכל האדם, הרי אפילו שכל הטבעי מבין ש"נברא" אינו יכול להשיג את כל הענינים שישנם אצל ה"בורא", כך ששכל הנברא בעצמו מחייב שלא יתכן שיבין את שכלו של הבורא²⁹.

אבל אעפ"כ, כיון שיודעים שיש עסק גם עם כאלו ש"יצר לב האדם רע מנעוריו"³⁰ — התחילה להיות ההנהגה להשיב גם לאלו שמתחילים עם קושיא, העיקר, שישבו ללמוד, וסומכים על ה"חזקה" ש"המאור שבה מחזירו למוטב", וסוכ"ס תושלם התכלית ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"³¹.

(29) ראה גם מכתב כ"ה אייר שנה זה

(אג"ק ח"י"ג ס"ע קב).

(30) נח ח, כא.

(31) קידושין מ, ב. וש"נ.

(25) ראה גם לעיל ע' 67. וש"נ.

(26) ראה סה"ש תש"ח ע' 224. וש"נ.

(27) יומא עב, ב.

(28) שבת פח, א.

י. אחת הקושיות העיקריות היא:

מהו הטעם שבנוגע לכל הגזירות ושמדות שהיו בדורות הראשונים, עושים רעש ("אָזאָ טומל") ע"י קביעת תעניות וקינות וכו' וכו', ואילו בנוגע להגזירות שהיו בדור האחרון, רח"ל, שבכמות היו במספר גדול יותר שלא בערך, והיו גם באופן של יסורים מבהילים שלא היו כמותם בדורות הראשונים — לא קבעו תענית מיוחד וקינות מיוחדות?

וכיון שהתורה מבהירה אפילו "מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת"³² — היו צריכים למצוא בתורה נתינת מקום לקבוע ענינים גם על הגזירות כו' שהיו בדור האחרון.

יא. קושיא זו — בנוסח אחר — מצינו במאמר של אדמו"ר הזקן בתורה אור³³:

מבואר שם הידוע שכללות עבודת האדם בעולם היא לברר את ניצוצות הקדושה שנפלו למטה, שהם במספר רפ"ח ניצוצין, "וכשיגמרו הביוררים יבוא משיח". ואיתא בספרים³⁴ שבמשך מאתיים ועשר שנים של גלות מצרים נתברר מספר גדול של ניצוצים — ר"ב ניצוצים, כמרוזו במ"ש³⁵ "וגם ערב רב עלה אתם", ונשאר לברר רק פ"ו ניצוצים.

וא"כ נשאלת השאלה: כיון שבמשך מאתיים ועשר שנים של גלות מצרים, הספיקו בני ישראל לברר ר"ב ניצוצים, בהיותם במספר ששים ריבוא³⁶ — הרי לפי חשבון זה, בודאי שבמשך זמן הגלות שנתארך כו"כ מאות שנים, ובני ישראל הם במספר גדול מששים ריבוא כמה פעמים ככה, היו צריכים מזמן לסיים את בירור הניצוצות, ובמילא היתה צריכה להיות כבר הגאולה האמיתית והשלימה. ומהי הסיבה שלא מצליחים להשלים ולסיים את בירור פ"ו הניצוצים הנשארים!?

ומבאר על זה אדמו"ר הזקן, שכשם שבכל ענין ישנו כלל שכולל בעצמו כו"כ פרטים, כן הוא גם בענין הניצוצות, שהמספר רפ"ח הוא מספר הניצוצות הכלליים, שבירידתן למטה "נתחלקו ונתפרדו עוד ביותר לאלפים ורכבות",

ובהתאם לכך יש גם חילוק בעבודה דבירור הניצוצות ע"י בני

36) אע"פ שהיו אז לא רק צדיקים, אלא גם שאר סוגים, ועד לאלו שלא היו יכולים לסבול את אור הגאולה, ולכן מתו בשלשת ימי האפלה, כדאיתא במדרש (מכילתא, הובא בפרש"י בשלח יג, יח).

32) תבוא כח, סא.

33) וישב כז, ד.

34) ראה כנפי יונה ח"ג סנ"ו. הובא

במג"ע אופן נח. תו"א בא ס, ג. ובכ"מ.

35) בא יב, לח.

ישראל — שנשמות גדולות וכלליות, יכולה כל נשמה לברר ניצוץ כללי (קודם שנחלק לריבוי פרטים), משא"כ כאשר נתמעטו הדורות ונתמעטו הנשמות, אזי ברור ניצוץ כללי הוא שלא לפי כחה ואפילו שלא לפי ערכה של נשמה אחת פרטית, שבכחה וביכלתה לברר רק פרט אחד מריבוי הפרטים שנתחלקו ונתפרדו מניצוץ אחד כללי.

ולכן: בזמן גלות מצרים שאז היו בני ישראל במספר ששים ריבוא — הנה ששים ריבוא נשמות אלו היו נשמות כלליות (כמבואר בתניא³⁷ ש"ששים ריבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשים, וכל שרש מתחלק לששים ריבוא ניצוצות וכו'), ולפי גדלם ה' בכחם לברר ר"ב ניצוצות כלליות; ולאחרי כן, כאשר נתמעטו הדורות ונתמעטו הנשמות, אזי נתחלקו ונתפרדו פ"ו הניצוצות הנשארים לאלפים ורבבות וריבוא רבבות ניצוצות, כדי שיהי' בכחם של הנשמות הפרטיות (ופרט דפרט כו') לברר אותם.

יב. ומזה מובן גם חומר הענין שנעשה מצד חסרונו של יהודי אחד מהדורות הראשונים — להיותו נשמה כללית.

וכמו שהענין הוא גם בגשמיות — שכתוצאה מהחסרון של יהודי אחד בדור שביהמ"ק ה' קיים, נעשה חסרון גדול ביותר בדורנו זה: כיון שמאב ואם נולדים כו"כ ילדים, ולכל אחד מהם יש כו"כ ילדים — נמצא, שכאשר נחסר יהודי אחד בזמן חורבן בית ראשון, או בזמן חורבן בית שני, ואפילו בזמן הגזירות והשמדות שלאחרי זה, אשר, אילו ה' נשאר בחיים, היו יוצאים ממנו בני ובני בנים, האחד יהי' לאלף ולרבבה ולריבוא רבבות, הרי ע"פ החשבון הפשוט חסרים עי"ז כמה מאות ואלפים וריבוא רבבות בזמן הזה.

ועפ"ז מובן הטעם שתיקנו על זה תענית מיוחד כו' — כיון שזהו ענין של הירוס וחורבן והשמדה כמה פעמים ככה מכמו שהוא לאחרי זה.

יג. עפ"ז יש לבאר עוד ענין:

כיון שהחיוב דכאו"א מישראל בלימוד התורה הוא (לא רק לחזור על מה שלמד ויודע עד עתה, אלא) גם לחדש בתורה³⁸, ובלשון הזהר³⁹ "לאפשא לה", הרי נמצא, שמזמן לזמן, בכל יום, בכל דור ובכל תקופה, הולכים וניתוספים חידושים בתורה שלא היו עד עתה.

וש"נ.

(37) פל"ז (מח, א).

(38) ח"א יב, ב. הובא בתו"א מקץ לט, ד.

(39) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב.

ונשאלת השאלה: לפי זה, נמצא, שאילו היתה הגאולה כמה דורות לפני — היו חסרים בדור הגאולה כל החידושי תורה שיהיו בדור הגאולה שבימינו אלו, לאחרי שיש בידינו את כל החידושים שנתחדשו בתורה ע"י גדולי ישראל הראשונים והאחרונים עד לאחרוני האחרונים? והתירוץ על זה — בהתאם להאמור:

הענינים שמחדשים בתורה — אינם דבר חידוש מעיקרו, שהרי "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני"⁴⁰, אלא שענינים אלו ניתנו באופן של כללים, וה"חידושים" הם התגלות הפרטים הכלולים בהכללים.⁴¹

ונמצא, שגם אם הגאולה היתה באה בדורות שלפני היו בתורה כל הענינים שנתחדשו בדורות האחרונים — באופן העלמי, כמו פרט שנמצא בעולם בהכלל,

ובשביל הדורות שלפני הי' די בכך, כי, להיותם נשמות גדולות וכלליות, היו להם בהכלל — כל הפרטים שבו;

משא"כ בדורות שלאח"ז שנתמעטו הלבבות — אם לא יפרטו את הכלל לפרטים, לא ידעו כלל אודות מציאות הפרטים.

וע"ד שמצינו בגמרא⁴² בנוגע לאילפא, שאמר "אי איכא דשאל לי במתניתא דר' חייא ורבי אושעיא ולא פשיטנא לי' ממתני", אלא, שבשביל זה הי' צורך באופן לימוד התורה כפי שהי' אצל אילפא דוקא, משא"כ שאר תלמידי חכמים, חבריו של אילפא, לא היו יכולים לפשוט זאת מהמשנה.

ועד"ז למעלה יותר, בנוגע להתכללות כל עניני תושבע"פ בתושב"כ, כמארוז⁴³ "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא" — הרי אפילו בדורות ההם לא הי' כל אחד יכול למצוא ולגלות בתושב"כ את פרטי הענינים המרומזים בה כפי שנתפרשו בתושבע"פ.

יד. עפ"ז יש לבאר גם בנוגע להתפתחות מלאכת הדפוס⁴⁴:

בדורות הראשונים נתפשטה התורה בכל מקום ע"י סופרים שהעתיקו

42) תענית כא, א.
43) ראה שם ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים יומא לח, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א.
44) ראה גם ת"מ ח"ט ע' 87 ואילך.

40) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. קה"ר פ"א, ט (ב). פ"ה, ח (ב). ועוד.
41) ראה לקו"ש ח"ט ע' 252 ואילך.
וש"נ.

את עניני התורה, והעתקות מהעתקות וכו', והי' צורך להגי' כל העתקה בפני עצמה שלא יתגבבו בה טעויות, והיו יכולים להצליח בכך, כיון שהעתקות היו במספר מועט.

אך בדורות שלאח"ז נתחדש בעולם ענין הדפוס — שהעתקה אחת שהוגהה פעם אחת, חוזרת ונדפסת כו"כ פעמים, מאות ואלפים העתקות. אמנם, גם במלאכת הדפוס, הרי הגהה אחת מספיקה רק לכו"כ העתקות, במספר מועט לפי ערך, כיון שהאותיות הולכים ונשחקים; ועל זה נתחדשה המצאה נוספת במלאכת הדפוס — שניתן להדפיס באופן של "פוטוגרפיא", שע"ז יכולים לחזור ולהדפיס פעם אחר פעם, ללא חשש (כו"כ) משחיקת האותיות, כך שהעתקה אחת שהוגהה פעם אחת מספיקה לאלף אלפים וריבוא רבבות העתקות.

וגם כאן נשאלת השאלה: ע"פ דברי המשנה⁴⁵ "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", הרי ודאי שהמצאת מלאכת הדפוס היא — כפי שאכן הי' בפועל — שלכל לראש הדפיסו עניני תורת משה, וכמו כן ההשתלמות שניתוספה במלאכת הדפוס היא ג"כ "לכבודו" — בשביל הפצת תורת חיים. וא"כ, מדוע לא הי' ענין זה בדורות שלפנ"ז? והתירוץ על זה — ע"ד האמור לעיל:

בדורות הראשונים היו נשמות כלליות, כך שכל נשמה שהיא בבחינת "כלל" מוציאה י"ח את כל הפרטים הכלולים בה ללמדם ולהחיותם כו'; משא"כ בדורותינו אלו, שכל כלל נתחלק ונתפרט לכו"כ פרטים ופרטי פרטים, ולאחרי שכל אחד נעשה פרט בפני עצמו אין אחד מוציא את השני י"ח לימוד התורה, שהרי זוהי מצוה שבגופו, ובמילא, יש צורך שלכל פרט ופרט מבני ישראל יהי' את "ספר התורה הזה" שיוכל ללמוד בו.

וכיון שבדורותינו אלו נתחדש הצורך שעניני התורה יגיעו לריבוי גדול יותר בכמות של בני ישראל — הוצרך להתחדש בעולם מלאכת הדפוס וההשתלמות בה, כדי שעניני התורה יגיעו לכולם.

טו. וכיון דאתינן להכי, יש להבהיר בנוגע להעוסקים במלאכת הדפוס, שצריכים להשתדל לנצל זאת עבור הפצת המעיינות חוצה⁴⁶:
ובהקדם מה שמצינו בהגהות מיימוניות בסוף הל' מגילה להרמב"ם,

45) אבות בסופה. לעובדי בית-הדפוס שמתנהל בשותפות עם

46) ראה גם לקמן בהערה 98, מה שדיבר הנהלת המל"ח.

ש"כתב תלמיד אחד לפני רש"י ראיתי בני אדם שנהגו לחלק מתנות פורים לעבדים ושפחות העובדים בבית ישראל, והי' הדבר קשה בעיני רבי, לפי שנאמר⁴⁷ ומתנות לאביונים, וזה הנותן לעבדים ושפחות גוזל את האביונים ומדמה בעצמו כאילו מקיים ומתנות לאביונים הנאמרים באביוני ישראל. ולפי שמתחלה התחילו העניים המתביישים לשלוח תינוקות שלהן ביד עכו"ם מניקות להחזיר הילדים לבתי אביהן, נהגו לתת אף לשפחות ומניקות. ואין רבי נוהג בדבר זה. . שמראה שמתנות היום נעשה אף לעכו"ם, וקורא רבי עליהם וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל⁴⁸, שהרבה הקב"ה זהב לישראל והביאו לעבודת המשכן, בא להן מעשה העגל ופרקו נזמי הזהב" (ובלשון חז"ל⁴⁹ "נתבעין לעגל ונותנין נתבעין למשכן ונותנין"), ומסיק, ש"במקום שהרגילו אין לבטל הדבר מפני דרכי שלום, כדתנין⁵⁰ מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל כו", אבל "בעיר חדשה שלא הרגילו בכך, אסור להרגילים".

והיינו, שכאשר הברירה בידו, הרי אשרי חלקו שיכול לקיים מצות "מתנות לאביונים" — שעל זה כותב הרמב"ם⁵¹ "מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו" — כרצונו של הקב"ה, כיון שנותן רק לאביוני ישראל, ולא לאחרים.

ועד"ז בנוגע לעניינו:

מי שצריך לעסוק במלאכת הדפוס גם בדברי הרשות "מפני דרכי שלום" — צריך לעשותם מפני דרכי שלום;

אבל לולי זאת, צריך לידע ש"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני'⁵², ובמילא, נוסף לכך שבודאי לא יתעסק עם הדפסת ענינים שהם היפך השם ותורתו — דמאי קמ"ל, שהרי כל יהודי ממלא רצון השם, ובודאי שענין של אפיקורסות וכפירה לא יבוא בגבולו — הרי גם כאשר מדובר אודות דברי הרשות, יש להבהיר, שצריך לנצל ולהשקיע את כל הכחות עבור הפצת המעיינות חוצה.

עליו לזכור שההשגחה העליונה העמידתו על חלק היפה, שעל ידו יכול להיתוסף תורת אלקים חיים לריבוי נשמות פרטיות, לבניהם ובני בניהם, ובמילא, אין זה מן הראוי ליקח "לחם השם", שנתן לו הקב"ה,

51) הלי' מגילה פ"ב הי"ז.

47) אסתר ט, כב.

52) משנה וברייתא סוף קידושין — ע"פ

48) הושע ב, יו"ד.

גירסת הש"ס כת"י (אוסף כת"י של תלמוד

49) ירושלמי שקלים פ"א ה"א. יל"ש

הבבלי, ירושלים, תשל"ד). וכן הובא

תרומה רמז שסח.

במלאכת שלמה במשנה שם.

50) גיטין סא, א.

וליתנו לעבדו ושפחתו הכנעניים... (אע"פ שתמורת זה עושים הם בשבילי ו
ענין שנדמה לו שהוא זקוק אליו);

עליו לדרוש מהקב"ה שרצונו להיות רק בבחינת "נתבעין למשכן
ונותנין" — להביא את דבר השם לכל אחד ככל הדרוש לו ובלשון הדרוש
לו;

וכאשר מציעים לו להדפיס ענינים אחרים — הרי ענין הפכי בודאי
לא יבוא בגבולו, וגם בנוגע לענין של רשות — עליו לחסוך ולקמץ
("זשאָלעווען") בזמנו ובכחותיו, שהרי מוטב לו לנצל רגעים אלו עבור
הפצת המעיינות חוצה,

עד שיבוא הזמן שיקויים היעוד "מלאה הארץ דעה את ה' כמים
לים מכסים"⁵³, "כולם ידעו אותי", ולכן "לא ילמדו עוד איש את רעהו"⁵⁴,
כיון שכל אחד יקבל מהמקור — שזהו שמצינו שמלך המשיח ילמד
תורה עם כל בני ישראל⁵⁵, דלכאורה, איך יהי' בכחו של אחד ללמד לאלף
אלפים וריבוא רבבות מישראל? אלא שזהו לפי שהלימוד יהי' באופן של
ראי', להראות את המהות⁵⁶.

וזוהי גם ההוראה לכל אחד ואחד — שצריך לייקר כל רגע וכל
ענין שניתן לו בהשגחה העליונה, לנצלו עבור ענין המשכן, לעשות לו
ית' דירה בתחתונים⁵⁷.

* * *

טז. בנוגע⁵⁸ לפורים נאמר בתורה — לשון הוראה⁵⁹ — "וימי
הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"⁶⁰.

כלומר: עניני הפורים מהווים הוראה על כל הדורות, גם על דור
כזה שאין בו גזירות ח"ו כמו שהיו אז, אבל, מצד הענינים ברוחניות
נדרשת הנהגה כזו כפי שבני ישראל התנהגו אז — "בימים ההם בזמן
הזה"⁶⁰ — כדי לבטל גזירת המן.

53) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

54) ירמי' לא, לג. וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט.

55) ראה רמב"ם שם. ועוד.

56) ראה לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

57) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

58) שיחה זו (מלבד סכ"ב) הוגהה ע"י

כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה (באידיש)
בלקו"ש ח"ב ע' 533 ואילך. במהדורא זו
ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה ענינים
מהנחה בלתי מוגה.

59) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. זח"ג נג, ב.

60) וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר: העבר

מלמד ומורה דרך העתיד (לקו"ד ח"א פה, ב),

היינו, שמהענינים שאירעו בעבר למדים כיצד

להתנהג בעתיד (מהנחה בלתי מוגה).

היתה אז גזירה "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", רחמנא לצלן — גזירה שבאה משושן הבירה, עיר הבירה של הימים ההם. ובני ישראל עשו כל מה שביכולתם כדי לבטל את הגזירה, עד שנעשה "ונהפוך הוא"⁶³.

ומאופן ההנהגה שנהגו בני ישראל אז, יודעים אנו כיצד צריכים להתנהג בשעה שישנם ענינים אלו ברוחניות.

יז. בימים ההם אסתר היתה המלכה — "אחות יש לנו בבית המלכות"⁶¹, ומרדכי הי' יושב בשער המלך, עוד לפני שנעשה משנה למלך. ואעפ"כ, בשעה שנגזרה הגזירה, ובודאי ניסו לבטלה בכל מיני דרכים — לא צמחה מהם תועלת, ויצא "פתשגן הכתב להנתן דת"⁶², ואז פנו לעצה אחרת לגמרי (כדלקמן).

ולכאורה⁶³: כיון שהי' קרוב בעיר הבירה ובבית המלכות עצמו⁶⁴, והיו הקשרים הכי טובים שהיו יכולים להיות בבית המלך, שהרי "אשתו כגופו דמיא"⁶⁵ — למה הוצרכו לחפש דרכים אחרות?

ואעפ"כ מסופר במדרש⁶⁶ שמרדכי הניח את כל הענינים הצדה, וקיבץ עשרים ושנים אלף ילדי ישראל ולמד עמהם תורה, ולמד עמהם ענין כזה שע"פ פשט לא הי' לו שייכות כלל עם המצב שבו נמצאו אז בני ישראל⁶⁷; ענין שלא הי' יכול לשמש הכנה לאיזו תכלית גשמית, כמו פרנסה וכדומה.

יח. בזמן שריחפה גזירה להשמיד ולהרוג ח"ו, ונפסק בנין ביהמ"ק, ולא ידעו מתי יחזרו לבנותו, ואחשורוש טען שכבר עברו שבעים שנה של גלות בבל ו"אלקיהם ישן הוא"⁶⁷,

— במשנת חסידים⁶⁸ (שמיסוד על כתבי האריז"ל) איתא שהמן זורש ויועציו עשו גם את אותו חשבון שעשה אחשורוש —

בזמן זה למד מרדכי עם ילדי ישראל הלכות עומר⁶³ — לימוד שממנו אי אפשר להעשות רב, שוחט, מלמד, משגיח; וכיון שבית המקדש

אבל מסתמא הי' בצבע מיוחד, דוגמת הבית בוואשינגטון של ימינו (מהנחה בלתי מוגה).

65) ברכות כד, א. בכורות לה, ב. וש"נ.

66) אסתר פ"ט, ד. פ"י, ד.

67) מגילה יא, ב.

68) מס' אדר פ"ג מ"ג.

61) מגילה טו, ב.

62) אסתר ג, יד.

63) ראה גם שיחת ש"פ צו, שושן פורים

תשי"ד סי"ד (תו"מ ח"א ע' 138). וש"נ.

64) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת-

שחוק: אינני יודע מה הי' צבעו של הבית המלכות ב"וואשינגטון" של הימים ההם,

לא הי' בבנינו (שהרי ביהמ"ק נבנה אח"כ, לאחרי ההפסק, ארבע שנים
לאחרי גזירת המן), לא הי' לימוד זה נוגע אפילו לפסק הלכה למעשה;
אלא הי' זה לימוד תורה לשמה.

יט. מרדכי לא חיפש להעמיד דוקא גאונים ורשכבה"גים⁶⁹, אלא
למד עם ילדי ישראל דינים פשוטים של הקרבת העומר.

ותורה זו ביטלה גזירת המן, כמסופר בגמרא⁷⁰ שכאשר המן עבר
וראה את מרדכי, ראש הסנהדרין⁷¹, יושב ולומד עם ילדי ישראל תורה
לשמה, אינו מבטל זאת, ואינו מתפעל כלל מהגזירה להשמיד להרוג
ולאבד ח"ו, אלא נוגע לו לימוד התורה של כ"ב אלף ילדי ישראל —
אזי ידע שזוהי מפלתו, וניצחו אותו.

ענין זה ביטל את הגזירה. אלא שאח"כ, בכדי להלביש זאת בדרכי
הטבע, דיברה אסתר עם אחשורוש, וגם בכדי שיהי' באופן ש"הפה שאסר
הוא הפה שהתיר⁷², שיהי' הענין ד"ונהפוך הוא", "ורבים מעמי הארץ
מתיהדים"⁷³.

כ. ההוראה מזה אל כל בני ישראל ועל כל הזמנים:

"אל תבטחו בנדיבים בכן אדם שאין לו תשועה"⁷⁴, היינו, שהוא
בעצמו צריך תשועה ואין לו. בשעה שרוצים לבטל גזירה שבגלוי,
ועאכו"כ גזירה שבהעלם והסתר — אזי הדרך שצריכים לפעול היא
הדרך שפעל מרדכי בימים ההם,

ולאחרי כן יכולים להעמיד גם ענינים בדרכי הטבע, בכדי ליתן
להיזה"ר מקום לטעות, שיוכל לנסות לשכנע שאין זה נס אלא טבע,

אבל, זהו רק ענין מאוחר יותר, בכדי לכסות את הדבר בדרכי
הטבע; ואילו הדבר הראשון הוא — לקבץ ילדי ישראל וללמוד עמהם
תורה, וזאת צריכים לעשות אפילו היושבים ראשונה בסנהדרין.

כא. וע"ד המבואר⁷⁵ בענין "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה"⁷⁶,

72) לשון חז"ל — כתובות טז, א. וראה
תו"א מג"א צד, ב. ובכ"מ.

73) אסתר ח, יז.

74) תהלים קמו, ג.

75) ראה לקו"ש חל"א ס"ע 172 ואילך.
וש"נ.

76) פ' ראה טו, יח.

69) שיוכלו להפריך או לתרץ רמב"ם או
רש"י!... (מהנחה בלתי מוגה).

70) ראה מגילה טז, א.

71) כדאיתא בגמרא (ראה שם, ב) שלפני
שנעשה מקורב למלכות — כאשר עדיין לא
רצה להתעסק עם "וואשינגטאָן" — ישב
בראש הסנהדרין (מהנחה בלתי מוגה).

בענין הפרנסה: העיקר הוא "וברכך הוי' אלקיך", אלא בכדי להלביש בדרכי הטבע צריך להיות "בכל אשר תעשה". צריכים אמנם לעשות כלים בכדי להלביש בטבע, אבל מתי מועיל הדבר — דוקא כאשר ישנה הברכה מלמעלה.

בשעה שלא עושים מאומה שתהי' הברכה בשרשה ומקורה, ובמילא חסר הענין ד"וברכך הוי' אלקיך" — לא עלינו — מהי התועלת בפתיחת חשבון בבנק והכנת כיס גדול; לכל לראש צריך שיהי' מה להכניס בפנים — הברכה מלמעלה.

וכמו כן וכל־שכן בנידון דידן: צריכים שיהי' "וברכך הוי' אלקיך" כדי לבטל את הגזירה, שענין זה נעשה ע"י חינוך ילדי ישראל, להעמיד "דור ישרים יבורך" ע"י אופן החינוך כדבעי; ואז יכול להועיל הענין ד"אשר תעשה", להיות כלים ראויים לברכת הוי' לבטל את הגזירה.

כב. יש להתחיל בסדר הנכון: להעמיד "דור ישרים יבורך" — עי"ז שהילדים ילמדו תורת השם, וילמדו בדרכי השם,

ולדוגמא — כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁸ בנוגע ללימוד אל"ף בי"ת באופן של קדושת האותיות וקדושת הנקודות⁷⁹, שלכן צריך ללמוד "קמץ אל"ף אָ", "קמץ בי"ת בֵּ", ולא לחשוב שמוטב לחסוך זמן להקב"ה, ולהשתדל שהילד ילמד לקרוא בהקדם האפשרי, מבלי לספר לו אודות קדושת האותיות וקדושת הנקודות, העיקר שיוכל להיות צפור המצפצפת... — הזמן שייך להקב"ה, ואם הוא אינו חוסך ומקמץ זמן (כדי ללמוד מתוך קדושת האותיות וקדושת הנקודות), אזי ימלא זאת באריכות ימים ושנים טובות, כך שיוכל להשלים ולהוסיף יותר.

וכמו כן צריך להיות לימוד התורה — כפי שהורה הקב"ה ע"י עבדיו הנביאים, ורבותינו ז"ל בכל דור ודור עד דורנו האחרון — מתוך הקדמת רגש הקדושה, שזהו"ע "ראשית חכמה יראת ה'"⁸⁰, שאז ישנו גם ענין החכמה, כיון שההתחלה ("ראשית חכמה") היא ב"יראת ה'".

ועוד ענין בזה — שנוגע לא רק כמות הלימוד כ"כ, אלא גם חשיבות הדבר:

ובהקדמה — שמצינו בגמרא⁸¹ אודות א' האמוראים ד"הוה רגיל

79) ראה גם תו"מ — התוועדיות חי"ד

ע' 317. וש"נ.

80) תהלים קיא, יו"ד.

81) חגיגה ה, ב (ובפרש"י).

77) תהלים קיב, ב.

78) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 44. וש"נ.

וראה גם מכתב כ"א אייר שנה זו (אג"ק חי"ג

ריש ע' צג).

דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא, וחד יומא בכי רב (מהלך שלשה חדשים הי' מביתו לבית המדרש, ונוסע מביתו אחר הפסח ולומד יום אחד, וחוזר לביתו .. בחג הסוכות), והווי קרו לי' רבנן בר בי רב דחד יומא", היינו, שכל משך הזמן נכלל ונתקדש ע"י יום אחד של לימוד התורה, כיון שהקדושה שבו פועלת ומרבה גם את ה"ארבע הידות" ש"יהי' לכם"⁸².

ועד"ז בנדו"ד, שבלימוד התורה נוגע לא רק עצם הלימוד, אלא גם הכרת החשיבות והקדושה שבלימוד — "להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור"⁸³, היינו, שהילד צריך לידע שלימוד התורה אינו אותו סוג לימוד כמו לימודי חול שלומד בשעות שלאח"ז, אלא, כאן לומד טהרה וקדושה, וכאן לומד ענינים של דרכי הטבע, בגלל שע"י חטא עץ הדעת נפלו ניצוצות קדושה ונתלכשו בענינים אלו, וצריך לבררם, שלכן זקוק ללמוד לימודי חול במדה ההכרחית, ובמילא, אינו מייחס לכך חשיבות, ולכן יעשה זאת רק עד כמה שהדבר נוגע כדי שיהי' לו "קרדום לחתוך בהן" (דהיינו כדי להתפרנס מהן בריוח לעבוד ה'), או "להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו", כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁸⁴.

וזוהי גם ההוראה לאלו הטוענים שאין נפק"מ היכן לומד הילד, העיקר הוא — טוענים הם — להקפיד על כמות הזמן שמיועדת ללימודי קודש ולא למעט ממנה.

והמענה אליהם — שנוגע גם נוגע שהילד ידע שבמשך כל היום עליו להמצא במוסד חינוך של חינוך הכשר, ועל פיו יתנהלו כל עניניו.

משא"כ כאשר שולחים אותו למוסד טהור רק למשך שעות אחדות, ואומרים לו, שמקודם לכן צריך לילך למוסד חינוך אחר, שבו לומדים (לא לימודים אסורים ח"ו, אבל אעפ"כ הרי זה רק) לימודי הרשות, שלגבי דברי תורה נחשבים הם ל"דברים בטלים"⁸⁵, כדאיתא בשו"ע⁸⁶ שהציווי "ודברת בס"כ⁸⁶, ולא בדברים בטלים"⁸⁷, כולל גם שלילת לימוד חכמות חיצוניות שהם בכלל "דברים בטלים"⁸⁸ — אזי נקבע אצל הילד הרגש החשיבות באופן שבחציו הראשון של היום לומד הוא במוסד חשוב, ורק לאחר הצהריים, בהיותו כבר עייף, ואין לו מה לעשות, וגם לשחק נמאס

(82) לשון הכתוב — ויגש מז, כד. וראה

(86) ואתחנן ו, ז.

תניא פל"ד.

(87) ראה יומא יט, ב.

(83) שמיני יו"ד, יו"ד.

(88) "אלא א"כ עושה אותן קרדום לחתוך

(84) ספ"ח.

בהן כו' או שיודע להשתמש בהן לעבודת ה'

(85) הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ה"ז.

או לתורתו, כנ"ל.

לו כבר — אזי שולחים אותו למשך שעה, שעה וחצי או שעתיים, לעשות טובה וללמוד לימודי קודש...

צריך לידע שאפילו אילו הי' לומד לימוד קודש באותה כמות של זמן, אלא שהי' לומד זאת קודם לימוד חול — הרי זה גם "עולם ומלואו"; ומה גם שיכולים לפעול שכמות הזמן דלימודי קודש תגדל כמה פעמים ככה, ולעומת זאת, תתמעט כמה פעמים ככה כמות הזמן של לימודי חול⁸⁹.

ועוד זאת:

בכדי שהלימודים יהיו לימודי קודש — צריכה להיות ראשיתם "יראת ה'", ובמילא מובן, שכאשר רוצים לפעול שהתלמיד יהי' ירא השם, אזי יש צורך שהמורה שמלמד אותו, שהוא בבחינת "טופח על מנת להטפוח"⁹⁰, יהי' ירא השם כמה פעמים ככה, הן במעשה והן בדבור, עי"ז שגם במחשבה — בדעות — הרי הוא בשלימות.

וכמו כן צריכים להזהר שספרי הלימוד לא יהיו בגדר של "ספר תורה שכתבו מין" שדינו ש"ישרף"⁹¹ (ועאכו"כ בנוגע לספרי הרשות שכתבם מין).

ועוד ענין בנוגע לכללות הלימוד — שאע"פ "שאינ דברי תורה מקבלין טומאה"⁹², צריך התלמיד לשמוע מרבו שעכשיו נגשים ללמוד תורת אלקים חיים, שניתנה למשה מסיני, ובכל יום ויום יהיו בעיניך חדשים⁹³, שלכן, "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו"⁹². כאשר לומדים באמריקא, ובכל מקום, בחשכת זמן הגלות, בעליית-גג נידחת ("אין אַ פּאַרוואַרפענעם בוידעם-שטיבל"), איזה ענין שיהי', אל"ף ביי"ת, קריאה ("עברי"), סידור או הלכה פסוקה, כמו איזה ברכה מברכים על דבר פלוני — צריך הרב ליתן להתלמיד את ההבנה, ויתרה מזה, ליתן לו את ההרגשה, שעומד הוא למסור לו דבר השם, כיון שהקב"ה בעצמו שלח אותו למסור דבר השם לילד זה, שהוא בן (או בת) אברהם יצחק ויעקב.

כג. זוהי ההוראה מימי הפורים גם בזמן הזה, בכל יום ויום, לכל אחד מישראל בנוגע לילדיו, ועאכו"כ לאלו שההשגחה העליונה נתנה

91 גיטין מה, ב.

92 ברכות כב, א.

93 פרש"י תבוא כו, טז. וראה פרש"י

יתרו יט, א. עקב יא, יג.

89 ראה גם תו"מ חיי"ד ע' 127. מכתב ח"י

סיון שנה זו (אג"ק חיי"ג ס"ע קפט ואילך).

90 (לשון חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב.

ועוד.

להם את כוח ההשפעה להשפיע על כמה וכמה יהודים שהם בנים להוי' אלקינו — שצריכים לנצל את השפעתם שהלימוד יהי' ביראת שמים, שעי"ז יגדל דור ישרים.

וכאשר יהי' דור ישרים — אזי "יבורך", שיתברכו בכל המצטרך להם, ועל ידם יתברכו גם הוריהם וקרוביהם, ועי"ז גם כלל ישראל בכל מקום שהם.

כד. וכשם שהי' בימים ההם, שעי"ז שמרדכי ישב במקום אחד ולמד עם ילדי ישראל הלכות פסוקות שבתורה, נתבטלה גזירת המן בכל מאה ועשרים ושבע מדינות שהיו בכל העולם —

כמו כן גם עתה, שכאשר ילמדו עם ילדי ישראל תורה ביראת שמים, הרי זה יבטל את כל הגזירות, ויביא ל"ונהפוך הוא", ש"ישלטו היהודים המה בשונאיהם"⁹³,

וכיון שהשונא הראשי הוא היצה"ר — ינצח אותו כל אחד לפי ערכו,

וזה ימשיך את הגאולה השלימה והאמיתית, שאז "לא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"⁹⁴.

* * *

כה. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אבינו מלכנו". ואח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה להבין מארז"ל כל המועדים עתידין ליבטל כו'. לאחר המאמר צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון מאדמו"ר מהר"ש.

* * *

כו. כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שא' מהמסובים יתנדב לקיים "עד דלא ידע"⁹⁴, וכל המסובים יסתכלו עליו וידעו מה זה, שהרי עוד מעט ישכחו מה זה... ולכן יש צורך שא' המסובים "ימסור את נפשו" עבור כל הציבור הנמצא כאן⁹⁵, ואח"כ יעמידוהו על השולחן ויסתכלו עליו, "כזה ראה"...

ואח"כ אמר: אמריקא היא מדינה שבה עושים כל דבר באמצעות

94) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סוס"ד מהמסובים אולי יקבלו זאת על עצמם. (תו"מ חיי"ג ריש ע' 302).

95) כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל לכמה "עד דלא ידע", בגלל שצריך לילך מחר לא' השו"ב — אמר: מה שחושש לקיים

"בחירות"⁹⁶. ובמילא, אם אין מי שמתנדב — יעשו "בחירות", ויבחרו אחד שיהי' "בחור מעם"⁹⁷.

ואח"כ הוסיף בכתב-שחוק: אם אני אעשה זאת — אפסיק להביט על השעון, ואז אי אפשר לדעת כמה זמן אעכב אתכם בהתוועדות, כך שלא כדאי לכם, ומוטב שא' מכם יעשה זאת, ואני אביט על השעון, ואז תוכלו לילך לישון (וכיו"ב) בזמן...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון שמחה והורה לכו"כ (בהכריזו שמותייהם) לומר "לחיים", על כוס גדול⁹⁸, וכן כמ"פ לאח"ז בהמשך ההתוועדות⁹⁹].

* * *

ובמדות, וגם בעניני העסק, ותחדלו לצמצם את ה"מרכז לעניני חינוך" בכל הקשור לענינים של דפוס; רצונה של ליובאוויטש להתפשט ולהתרחב.

סיבת ה"צמצום" הוא החשש שמא יגרע בפרנסה, "פן יחסר לחמו", שזהו"ע של "מרה שחורה", שקשור עם נחש הקדמוני — כהפתגם ששמעתי מבנו של ר' דוד צבי מטשרניגוב (ומקורו במדרשי חז"ל*) אודות הנחש, ש"עפר לחמו", והוא תמיד עצוב, כיון שחושש מניין יתפרנס לאחרי שיאכל את כל העפר שבכורו הארץ!...

זאת לא הדאגה שלכם; עליכם להעמיד את ענין הדפוס בהרחבה, ואז הייתם נעשים מזמן "גביר", והייתם חוסכים את הוויכוח עם הנהלת המל"ח כיצד לחלק את הדולרים הספורים, כיון שבמקום דולרים ספורים הי' שלא בערך יותר, ובמילא הי' מספיק הן עבור היצ"ט והן עבור היצה"ר, עבור האשה והילדים, וגם עבור שאר עובדי בית-הדפוס. וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שנמצאים עתה בזמן ד"עד דלא ידע" — יעזור לכם השי"ת להעמיד את ענין הדפוס בהרחבה גדולה ביותר, להוסיף גם את הענין ד"אופסט" (ראה לעיל סי"ד),

ובמילא, תוכלו לקבל עוד כמה אברכים מתלמידי התמימים שתי"ה להם פרנסה, והיינו, שלא זו בלבד שלא תתמעט הפרנסה הפרטית

למלאכת השחיטה — האם ישנו מישהו מהמסובים שאינו צריך מחור לשחוט את נפשו הבהמית?!... לא נורא אם תשתכר היום!

ואח"כ הוסיף, שענין השחיטה אינו יכול להיות במקום החושך, אלא צריך להיות במקום האור דוקא — אור היום, או הלבנה או אור הנר, אבל בכל אופן צריך להיות מואר (ראה טושו"ע יו"ד רס"א). וענינו בעבודה — ש"נר הוי' נשמת אדם" צריך להאיר אצלו, ורק אז יכול לשחוט את נפשו הבהמית. לא' אמר, שיכול לקבל על עצמו להיות "עד דלא ידע", כיון שאינו תושב המקום, אח"כ יחזור למקומו, ושם לא ידעו אודות ה"בזיון"...

96 ראה גם שיחת פורים דאשתקד סי"ט (תו"מ ח"ג ריש ע' 318).

97 לשון הכתוב — תהלים פט, כ.

98 לא' אמר: "נעמט אַ כלי"...

לא' אמר, שצריך להיות כוס מלא, כי, "כלי שרת אין מקדשין אלא מלאין" (זבחים פח, א).

לא' אמר: ד"אלאִי צמצומים", "הרחב פיך". לא' מנהגתל הישיבה הורה ליקח כוס גדול, באמרו, שיפעל להרחבת עניני הישיבה. לא' מעובדי בית-הדפוס שאמר לחיים על כוסית קטנה, אמר: די בהצמצומים שהנכם מכניסים אותי בבית-הדפוס עד עתה; קחו כוס גדול!

ולאח"ז, במהלך ההתוועדות, אמר למנהל בית הדפוס: שתי"ה לכם הרחבה במוחין

(* ראה ח"ג רל, א.)

כז. מלחמת¹⁰⁰ עמלק¹⁰¹ עם בני ישראל מצינו בכלל בארבעה זמנים: (א) מיד בצאת בני ישראל ממצרים¹⁰². (ב) בשנים האחרונות שהיו בני ישראל במדבר, לפני כניסתם לארץ ישראל (אלא שאז התחפש עמלק ל"כנעני"¹⁰³). (ג) בשנים הראשונות שהיו בני ישראל בארץ ישראל, לאחר מינוי שאול המלך ולפני בנין בית המקדש (שזהו הסדר בג' הדברים שנצטוו בכניסתם לארץ: מינוי מלך, מלחמת עמלק ובנין בית המקדש¹⁰⁴). (ד) בדרא דמלכא משיחא.

דברי ימי ישראל, מאז שנעשו לעם בצאתם ממצרים לקבל את התורה, נחלקים לשתי תקופות:

(א) כאשר בני ישראל היו במדבר, שלא הי' להם עסק עם גשמיות העולם, וכל צרכיהם שנחלקים למזון לבוש ובית היו באמצעות המן, בארה של מרים וענני הכבוד. (ב) כאשר בני ישראל נכנסו לארץ שבעת עממין בכדי לעשותה ארץ ישראל, שבתקופה זו נכלל גם זמן הגלות, כאשר בני ישראל נמצאים בארצות האומות כדי להכין שם את היעוד¹⁰⁵

101 ששייכת לפורים — שהרי המן הי' מבני בניו של אגג שהי' מבני בניו של עמלק, כפי שנימנו פרטי הדורות בתרגום שני (אסתר ג, א) — שלכן קורין קודם פורים פרשת זכור, וגם הקריאה דפורים היא אודות מלחמת עמלק ע"י יהושע (מהנחה בלתי מוגה).

102 עוד לפני מתן-תורה — שאז נעשו בניי עם נצחי, כשם שהקב"ה הוא נצחי, שהרי ע"י אורייתא נעשים ישראל וקוב"ה כולא חד (ראה זח"ג עג, א).

כלומר: ההקדמה לכל דבר, אפילו למ"ת, הו"ע מלחמת עמלק, כמ"ש "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (בשלח יז, ח), ורק לאחר "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני" (יתרו יט, ב), והיינו, שעוד לפני שמקבלים את התורה ומתאחדים עמה, צריכים להבטיח ("באָוֹרֶענען") ש"עמלק" לא יוכל לפעול ענין בלתי-רצוי (מהנחה בלתי מוגה). 103 במדב"ר פ"ט, כ. תנחומא חוקת יח. — הובא בתוס' ר"ה ג, רע"א, ובפרש"י עה"ת חוקת כא, א.

104 סנהדרין כ, ב.

105 ראה פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג. ועוד.

שלכם ושל שאר עובדי בית הרפוס, אלא אדרבה, שע"ז יתוסף בפרנסתם של עוד יהודים,

והעיקר — שתתוסף הרחבה בהפצת דא"ח, יפוצו מעינותיך חרצה, ובאופן שהענינים שדורשת תורת החסידות, יבואו כפועל ממש, במחשבה דיבור ומעשה, בחיים היום-יומיים, הן אצל התמימים ואנ"ש, והן בכל הסביבה*. 99 במהלך ההתועדות אול היי"ש, וצוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שישתדלו להמציא ("דערקאָזשען") עוד יי"ש.

כמו כן הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א ליתן כוס גדול לבעל האולם שבו נערכה ההתועדות, באמרו בבת-שחוק, שיאמרו לו שזהו "קאָקטייל"... ואז יקבל באהבה.

100 שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה (באידיש) בלקו"ש ח"א ע' 208 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה ענינים מהנחה בלתי מוגה.

* כאשר עובדי בית-הרפוס ענו אמן, נענה כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר בבת-שחוק: אצל המתנגדים נוהגים להכריז תחילה "ובא לציון גואל", ואח"כ עונים "אמן".

"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות", לעשות מהם דירה לו יתברך.

[ובפרטיות¹⁰⁶ יותר:

כל זמן שבני ישראל היו במדבר, לא היתה להם שייכות עם העולם, שהרי היו מוקפים בענני הכבוד שהבדילו אותם מכל העולם שמסביב להם. ועד שא' משבעה העננים¹⁰⁷ הי' על גביהם, היינו, שעל ידו נעשו מובדלים גם מ"שמים" של העולם הזה, כיון ששייכים הם ל"שמים" שלמעלה מ"שמים" של עוה"ז הגשמי.

וכיון שלא היו שייכים לעוה"ז הגשמי, לכן היו כל עניניהם מן השמים:

מזון — "מן", שלא הי' לחם מן הארץ, אלא "לחם מן השמים", כמ"ש¹⁰⁸ "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", וכדאיתא בראשונים¹⁰⁸ בנוגע לברכת המן — דכשם שהיו צריכים לברך אחריו ברכת המזון, היו צריכים גם לברך ברכה לפניו, אלא שבמקום "המוציא לחם מן הארץ", היו מברכים "המוציא לחם מן השמים". ועוד זאת, שנעשו בו נסים — שהיו טועמים בו כל מיני טעמים, ולא הי' בו פסולת (כמסופר בגמרא בסוף יומא¹⁰⁹).

וכמו כן בנוגע למים — מבארה של מרים, שלא היו בדרך הטבע, אלא באופן נסי, וכדאיתא במדרש¹¹⁰ על הפסוק¹¹¹ "ודברתם אל הסלע", "שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים", והיינו, שהמים נמשכו מהתורה, ולא מהארץ.

ועד"ז בנוגע ללבוש — שענני הכבוד היו מגהצין אותם¹¹² כדי שיהיו באופן הראוי ללבושים.

וכמו כן בנוגע לבית — שנעשה באופן של "דגלים", שגם זה אינו ענין של עוה"ז הגשמי, אלא ענין הבא מן השמים¹¹³.

וכל זה הי' במשך התקופה שבני ישראל היו במדבר, שאז לא היתה

(106) המוסגר בחצאי ריבוע — מהנחה בלתי מוגה.	(109) עה, סע"א ואילך.
(107) ספרי ופרש"י בהעלותך יו"ד, לד.	(110) יל"ש חוקת רמו תשסג. וראה זח"ג
(108) רכט, ב. רעט, ב.	(111) חוקת כ, ח.
(109) ועוד.	(112) פרש"י עקב ח, ד.
(108) ס' חסידים (הוצאת מק"נ) סי' תתת"מ. וראה לקו"ש חט"ז ע' 176 הערה 29. וש"נ.	(113) ראה במדב"ר פ"ב, ג.

להם שייכות עם עניני ארץ; הם רק למדו כיצד תצטרך להיות ההנהגה של הדור שיכנסו לארץ, ששם יצטרכו להתנהג ע"פ תורה, כרצון ה', והתכוונו לכך, אבל עיקר עבודתם היתה בענינים רוחניים.

ולאח"ז התחילה התקופה השני' אצל בני ישראל — תחת הנהגתו של יהושע, "ראש לכובשים"¹¹⁴, שעל ידו התחילה עבודת בני ישראל בכיבוש הארץ, הגשמיות והחומריות דעוה"ז הגשמי (שיהיו באופן שפעל אדה"ר באמרו לכל הנבראים "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו"¹¹⁵), ע"י ההתעסקות בעובדין דחול, לברר אותם ולעשות מהם דירה לו ית'.

וכמו כן ישנם שתי תקופות אלו בחייו של כל איש פרטי: התקופה הראשונה — הזמן שנמצא בישיבה, בבית-הכנסת ובית-המדרש, שעדיין אין לו שייכות להעולם, והתקופה השני' — לאחר שיוצא מבין כתלי בית-הכנסת ובית-המדרש והישיבה, לעבוד עבודתו בעולם, לעשות בו (ולא רק בו, אלא גם) ממנו דירה לו ית'.

ארבעה זמנים הנ"ל במלחמות עמלק — שנים הראשונים היו בתחילת וסוף התקופה הראשונה, והשנים האחרים — בתחילת וסוף התקופה השני'.

וכיון שרואים אנו ששתי המלחמות שבתקופה הראשונה, היתה הראשונה עם עמלק גלוי והשני' עם עמלק נסתר (שהתחפש לכנעני) — הרי זו הוכחה שגם שתי המלחמות שבתקופה השני', הנה המלחמה הראשונה בימי שאול היתה עם עמלק גלוי, והמלחמה השני', בדרא דעקבתא דמישא, דורנו זה, הדור שאליו בא משיח במהרה בימינו — היא עם עמלק נסתר.

כת. אודות מלחמת עמלק בתחלת התקופה הראשונה, נאמר¹¹⁶ "אשר קרך", ומפרש המדרש¹¹⁷, קרך מלשון קרירות. הוא לא הרג ח"ו, אלא רק פעל קרירות.

כאשר בני ישראל הלכו למתן תורה, ורצו להכריז נעשה קודם לנשמע²⁸, הן אם יבינו והן אם לאו, יקיימו מה שישמעו — בא עמלק ופועל קרירות.

(116) תצא כה, יח.

(117) נחומא ס"פ תצא. הובא בפרש"י עה"פ. וראה גם שיחת ש"פ תצוה, פ' זכור ס"ד (לעיל ריש ע' 111). וש"נ.

(114) פתיחתא דאסת"ר יו"ד.

(115) תהלים צה, ו. זהר ח"א רכא, ב. ח"ג קו, ב. תקו"ז תנ"ו (צ, ב). וראה פרקי דר"א פי"א.

עמלק לא טוען שלא ילכו ח"ו לקבלת התורה, הרי גם הוא נכד של אברהם ויצחק¹¹⁸; הוא רק טוען: מהי ההתפעלות שאתה מקפץ מהכלים וזועק נעשה קודם לנשמע, לקבל על עצמך לעשות עוד לפני שאתה יודע במה המדובר? הרי אתה בעל שכל, והראי', שרוצים ליתן לך תורה ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"¹¹⁹, ולבעל שכל לא מתאים לצאת מהכלים ולדלג ממדידה והגבלה, מטעם ודעת שלו, ובפרט לצעוק "נעשה", שיעשה כל מה שישמע, הן אם יבין, והן אם לאו.

עמלק הוא גם נכד של אברהם ויצחק, וגם הוא מסכים על לימוד התורה, אבל לא על הנהגת יעקב "איש תם יושב אהלים"¹²⁰. טענתו היא: "יושב אהלים", ללמוד תורה — הוא מסכים, אבל "איש תם", לא לשאול תחילה במה המדובר ומה ידרשו ממנו, אלא נעשה קודם לנשמע — על זה אינו מסכים. הוא מתנהג לפי הסדר של עשו, "איש יודע ציד"¹²⁰ — הוא מבין, הוא מחשב כמה מסוגל הוא לצוד ולהכיל, הוא משער את כחותיו ואת שכלו כמה ילמד וכמה יקיים. הנהגתו היא בסדר של נשמע ונעשה, לכל לראש לשמוע ולהבין, ורק אז יוכל לשער אם יוכל לעשות זאת אם לאו.

ואדרבה — טוען הוא — כיון שהתורה היא אמת, והיא ענין של חכמה, א"כ, למאי נפק"מ אם יקדים נעשה לנשמע או להיפך; באיזה אופן שיהי', גם אם יקדים נשמע לנעשה, יבוא בודאי ל"נעשה", כיון שזהו דבר המחוייב על פי שכל.

על כך הבהירה התורה, שידעו, שע"י הסדר של "אשר קרך", קרירות, נעשה לאח"ז הפירוש השני ד"אשר קרך", מלשון קריי¹²¹. וענינו, שמפנימיות החיות שניתן בשביל "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה"¹²², לכבוש את כל העולם ולעשותו דירה לו יתברך — נעשה מחיות זה¹²³

(123) שאינו מנוצל לתכליתו אלא לבטלה, ולאידך, אין לך דבר שנשאר לבטלה, ולכן הרי זה נמשך לכחות הקליפה. אלא, שכחות הקליפה אינם יכולים לקבל באופן פנימי, — כי, "כבודי לאחר לא אתן" (ישעי' מב, ח. מת, יא), והיינו, שאצל כאו"א מישראל, אפילו קל שבקלים ופחות שבפחותים, נמצאת נקודת היהדות בשלימות. וכפי שהי' בימי הפורים, שאפילו אלה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ואפילו אלו

(118) כלומר: פרעה — מוצאו מבני חם, ועד"ז שבעת האומות שהיו בארץ כנען, שמוצאם לא מאלה שמהם יצאו אברהם יצחק ויעקב. ואילו עמלק — בא מאליפו, נכדו של יצחק, ונין של אברהם, ובמילא טוען שגם הוא "מיוחס", "דער זעלבער מיוחס" (מהנחה בלתי מוגה).
(119) ואתחנן ד, ו.
(120) תולדות כה, כז.
(121) נתחומא ופרש"י שם.
(122) בראשית א, כח.

הגדלת כוחות הקליפות רחמנא לצלן¹²⁴. וענין זה מתחיל מהפירוש הראשון ד"אשר קרן" — קרירות. מההנהגה ד"יודע ציד", באים ל"איש שדה"¹²⁰, שיוצאים ועוזבים את ה"אהלים", אהלי שם ועבר¹²⁵, דקאי על תורה שבכתב ותורה שבעל פה¹²⁶.

חייבים להתנהג בדרכו של יעקב איש תם, ואז הולכים בדרך הנכונה, כדברי הגמרא¹²⁷ על הפסוק¹²⁸ "תומת ישרים תנחם", שההליכה בתמימות — "תנחם", זוהי הדרך הנכונה. אבל אלו שלא מסכימים עם הסדר של "עמא פזיזא", וטוענים שהתורה ענינה שכל, ובפרט כאשר מדובר אודות שכל נעלה ועמוק ביותר, לא צריכים לצאת מהגדרים ("שפרינגען פון דער הויט"), אלא צריכים לגשת מתוך סדר, נשמע ואח"כ נעשה — אזי סוף-כל-סוף "סלף בוגדים ישדם"¹²⁸, שמזה נעשה הפירוש השני ב"אשר קרן", כנ"ל.

כט. כל הנ"ל הוא בנוגע למלחמת עמלק בתחילת התקופה הראשונה. אך בסופה של תקופה זו, בשנים האחרונות של דור המדבר, קודם כניסת בני ישראל לארץ ישראל — בא עמלק עוד הפעם להלחם עם בני ישראל, אבל כאן עשה עוד ערמה, "א שפיצל", שהתלבש בלבושים של כנעני כדי שלא יכירו שהוא אותו אחד שניהל מלחמה בתחלת הארבעים שנה.

במלחמה השני' לא בא עמלק כמו בן אברהם ויצחק, אלא כמו כנעני, גוי. בענינים של תורה ויהדות — טוען הוא — אינו מתערב כלל. בשעה שאתה לומד ורוצה להתנהג כיהודי — אינני מתערב, עשה כרצונך; אבל דבר אחד הנני דורש ממך: בענינים השייכים לארץ כנען — תלמד ממני, בענינים אלו עליך לקבל את מרותו של כנעני.

וביכולת הקליפות רק להלביש חיות זה מבחוץ (מהנחה בלתי מוגה).
 (124) תניא ספ"ז.
 (125) ב"ר פס"ג, יו"ד. הובא בפרש"י עה"ת תולדות שם.
 (126) ראה לקו"ת ואתחנן ה, סע"א. אוה"ת תולדות שם (כרך א — קמה, ריש ע"ב. כרך ד — תתכא, רע"א).
 (127) שבת פח, סע"א ואילך. וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 428 ואילך (תו"מ ח"ג ע' 25 ואילך).
 (128) משלי יא, ג.

שהשתחוו לצלם (ראה מגילה יב, א), לא עלתה להם מחשבת חוץ להמיר דתם (כדי להציל את עצמם מהגזירה "להשמיד הרוג ולאבד את כל היהודים" (ראה תו"מ סה"מ אדר ע' לו. וש"נ)), אלא נשאר "יהודים" — "כל הכופר בעבודה זרה", שחשיב "כמודה בכל התורה כולה" (מגילה יג, רע"א. קידושין מ, א).
 ולכן, בנוגע לפנימיות החיות אין ביכולת הקליפות לקבל בפנימיות, כיון ש"בבואה דבבואה לית להו" (יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ) —

הוא בא ליהודי וטוען: כיון שהנך מסיים עתה את הלימוד והחינוך של דור המדבר, ועליך להתכונן להכנס לארץ כנען, לעסוק בכל ל"ט מלאכות עובדין דחול — מוכרח אתה ללמוד את הענינים והסדרים של ארץ כנען, כדי שתוכל להיות לך אחיזה בארץ זו.

אם לא תתלמד סדרי ארץ כנען ותהי' תחת מרותם — אינך יכול לצפות שבבואך לארץ כנען תוכל לחיות שם, לחיות בעולם ("דורכגיין די וועלט") ולהשאר יהודי, כלומר, הן להרויח עבור ההוצאות, והן להקפיד על שמירת שבת ויו"ט, ליתן צדקה, ולהעניק לילדים חינוך ע"פ תורה וכו' — כיצד תוכל לעמוד בכך?

וזהו מ"ש במדרש¹²⁹ על הפסוק¹³⁰ "וישב ממנו שבי", שהכנעני מלך ערד נטל מבני ישראל שפחה אחת. כלומר: הכנעני אינו נוטל מבני ישראל דבר שמצד עצמו הוא שלהם, הוא לוקח רק "שבי", ענין שבני ישראל עצמם לקחו בשבי מהעולם. הוא אינו מתערב בלימוד התורה וקיום המצוות, הוא רק רוצה שכאשר יוצאים מד' אמות של תורה, ובאים לעולם, יתנהגו כמו כנעני, להבדיל.

על כך גילתה התורה, שבטענותיו של הכנעני מלך ערד מסתתר עמלק. והיינו, לפי שגוי אין לו אחיזה כלל ביהודי, שהרי יהודי כולו קדושה וגוי כולו ההיפך, ואי אפשר להיות חיבור של שני הפכים. אבל כאשר הכנעני בא למלחמה כשמלוכש בו עמלק, שמוצאו מאברהם ויצחק — אזי באים כל מיני טענות עם התוצאות של טענות עמלק: "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו גו"¹¹⁶.

כאשר הכנעני מלך ערד בא ואומר שיש ללמוד את עניני ארץ כנען כיון שדוקא עי"ז יוכלו להכנס שם — צריכים לידע, שלא זו בלבד שאין זו הדרך לעשות מארץ כנען ארץ ישראל, "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה"¹³¹, אלא אדרבה, זהו ענין שמנהל מלחמה נגד בני ישראל ונגד ארץ ישראל; בענין זה מלוכש אותו עמלק שלא רצה להניח לבני ישראל לקבל את התורה, וקירר אותם מכל עניני קדושה.

ויתירה מזה גילתה התורה: לא זו בלבד שבהכנעני מלך ערד מלוכש עמלק שמפריע למתן תורה ומפריע לרוחניות של בני ישראל, אלא יתר על כן, שבזה מלוכש ענין שמפריע ומנהל מלחמה נגד גוף של יהודי,

130) חוקת כא, א.

131) עקב יא, יב.

129) יל"ש חוקת רמו תשסד. הובא

בפרש"י עה"פ.

כפי שהתגלתה בימי הפורים פנימיות הכוונה האמיתית של כל הטענות — להשמיד להרוג ולאבד ח"ו את כל היהודים, גם את הגוף. צריכים לדעת שהדרך להכנס לארץ ישראל היא — שלא לילך בשיטה של הכנעני מלך ערד, אלא אדרבה: "ויחרם אתהם"¹³².

ל. כאמור לעיל, הנה גם בסוף התקופה השני' קודם שצריכים להכנס לארץ ישראל, "ארץ אשר גו' עיני הוי' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", שזהו דורנו זה, צריכים לנצח תחילה את המלחמה של הכנעני מלך ערד.

מה היא המלחמה שלו? — הוא בא ליהודי ואומר: כיון שאתה צריך להיות סוחר — עליך להתנהג בהמסחר כמו רוב הסוחרים, כמו גוי, להבדיל. אם אתה צריך להשיג משרה — עליך להתכונן לכך כמו שגוי מתכונן לכך. לכל לראש עליך ללמוד את הענינים שהם היפך התורה — לא להתחשב עם השגת גבול, אבק לשון הרע, רבית וכו', ואתה מוכרח לבטל מלימוד התורה כדי להצליח בעניני העולם.

לכל לראש — טוען הוא — עליך לשכוח שכל ענין הוא בהשגחה פרטית מההשגחה העליונה, והאדם התחתון למטה צריך רק לעשות כלי לקבל את ברכתו של הקב"ה¹³³. כל זה עליך לשכוח, ולילך עם הגישה ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹³⁴.

ואז, בשעה שתהי' אצלך "קנאת סופרים" שכזו, ותהי' סבור שצריך אתה להראות "קונצים" ולפעול ענינים — אזי תוכל להצליח בהמשרה או בהמסחר שלך, ותוכל להיות איש עסקים מצליח (א"י סוקסספול ביזנעסמאן"), כיון שעשית את אותם הכנות שעושה גוי להבדיל.

ועל כך מזהירה התורה — שידעו מיהו המסתתר בטענות אלו. מסתתר כאן עמלק שמפריע לבני ישראל לילך למתן-תורה. ומלבד זאת שלא זו הדרך לעשות את העולם דירה לו יתברך, לעשות מארץ כנען ארץ ישראל, מתגלה אח"כ שרוצים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, ר"ל, גם הגוף שלהם.

ככדי שבני ישראל ישארו שלמים גם בגופם — הרי זה רק עי"ז שנשמתם תשאר שלימה, והדרך לזה היא "תומת ישרים תנחם", ולא

ואילך. תר"מ ח"ה ע' 68 ואילך.

(132) חוקת שם, ג.

(134) עקב ח, יז.

(133) ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 187

להניח ח"ו לאלו שרוצים לקרר מהתלהבות בתורה. זוהי הדרך היחידה להבטיח שגם הגוף ישאר שלם, כפשוטו, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

ענין זה שהתורה נקראת "תורת חיים"¹³⁵, ועל מצוות נאמר¹³⁶ "וחי בהם" — הוא לא רק לאחרי מאה ועשרים שנה בעולם הבא, אלא הכוונה בזה היא גם כפשוטו: אם רוצים שיהודי יחי' בגשמיות בגופו בעוה"ז הגשמי, אזי הדרך היחידה לכך היא — לימוד התורה, תורת חיים, שנותנת לו חיי עולם בעוה"ז הגשמי, וקיום המצוות, "וחי בהם", להיות יהודי חי בכל רמ"ח אבריו (כנגד רמ"ח מצות עשה) ושס"ה גידיו (כנגד שס"ה מצוות לא תעשה)¹³⁷.

ואז מקיים הוא את הציווי "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", שעושה מהעולם כולו דירה לו יתברך, ועתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות, שבכל מקום שאליו יפנו ("וואו מען וועט זיך אַ קער טאָן"), יראו ש"עיני ה' אלקיך בה", לא רק ביוהכ"פ בשעת נעילה, בשבת ויום טוב או בשעת התפלה והלימוד, אלא "מרשית השנה ועד אחרת שנה".

* * *

א. מבואר בחסידות¹³⁸ שמכל ענין איזה שיהי' צריך להיות "בכך" בפועל, ועאכו"כ מהתועודות חסידית.

ובהתאם לכך, הרי זה דבר כשר וישר ונכון מכמה טעמים, שמכל התועודות יתוסף לא רק ענין בחסידות, אלא גם ענינים בנגלה דתורה. ולכן, לא מזיק ("עס שאַדט ניט") שמזמן לזמן מדברים ענין בנגלה. והלואי שדבר זה יעורר להוסיף בהחשק וההתמדה בלימוד נגלה דתורה.

ב. בנוגע¹³⁹ לקריאת המגילה, ישנו הסדר שבתחילת הקריאה, וישנו גם הסדר לאחר הקריאה — שלאחר הקריאה צריך לברך. ובזה נשאלת השאלה, האם יש לברך תחילה ואח"כ לכרוך את המגילה, או לכרוך תחילה את המגילה ואח"כ לברך.

(139) תוכן שיחה זו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב"שבח המועדים" (ברוקלין תשנ"ג) בתחלתו. במהדורא זו באה השיחה בשלימותה כפי שנערכה ע"פ סרט-הקלטה.

(135) נוסח ברכת "שים שלום" בסוף תפלת העמידה. וראה אבות דר"נ ספ"ד.
(136) אחרי יח, ה.
(137) ראה זח"א קע, ב.
(138) ראה סה"מ היש"ת ע' יא. נסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 426 הערה 21.

והנה, לשון הרמב"ם¹⁴⁰ והשו"ע¹⁴¹ הוא: "וכשיגמור (לקרות המגילה) חוזר וכורכה כולה ומברך", והיינו, שתחילה צריך לחזור ולכרוך את המגילה, ואח"כ לברך¹⁴².

אמנם, המגן אברהם¹⁴³ מביא מסדר היום¹⁴⁴, ש"אם רצה מברך ואח"כ כורך"¹⁴⁵. ואילו הגר"א¹⁴⁶ שולל לגמרי דעה זו ("מיט א געוואלדיקער התפעלות").

ובנוגע לדעת אדמו"ר הזקן — הנה ב"סדר קריאת המגילה" שבסידורו, לאחר שמפרט בפרטיות את הסדר בנוגע לג' הברכות שלפני קריאת המגילה, כותב: "כשקורין המגלה בצבור מברכין לאחרי" ברכה זו". וממ"ש רק "מברכין לאחרי", ולא כתב שצריך לכורכה תחילה, משמע לכאורה שס"ל כהמג"א, ש"אם רצה מברך ואח"כ כורך". וכידוע¹⁴⁷ בפסקי אדמו"ר הזקן שהתחשב מאד בדעת המג"א.

ובנוגע לפועל:

מכ"ק מו"ח אדמו"ר לא שמעתי כיצד צ"ל הסדר — אם לכרוך את המגילה תחילה ואח"כ לברך, או לברך תחילה ואח"כ לכרוך את המגילה. וכיון שיש בזה סברות לכאן ולכאן, צריך לכל-הפחות להראות פנים להדעה שהובאה במג"א (שאותה שולל הגר"א), ש"אם רצה מברך ואח"כ כורך", כדלקמן.

לג. ויש לבאר תחילה הסברא שיש לכרוך את המגילה תחילה ואח"כ לברך — שיש בזה כמה טעמים:

טעם הא' — שגנאי הוא למגילה שתהי' מונחת פתוחה שלא לצורך אחר גמר קריאתה¹⁴⁸.

טעם הב' — כיון שיש חילוק בין הברכות שלפני' להברכה שלאחרי', ש"לפני' מצוה לברך", אבל לאחרי', "מקום שנהגו לברך מברך"¹⁴⁹, היינו,

(140) הלי' מגילה פ"ב הי"ב.

(141) או"ח סתר"צ סי"ז.

(142) ראה גם מהרי"ל, מט"מ, א"ר או"ח שם. צפע"נ לרמב"ם שם. ועוד.

(143) שם סק"כ.

(144) ב"סדר פורים".

(145) ראה גם באה"ט שם סקי"ג. אשל

אברהם (להרה"צ מבוטשאטש) סו"ס תרצב. ועוד.

(146) ביאור הגר"א לשו"ע שם.

(147) ראה הקדמת הרבנים בני אדה"ז

לשו"ע שלו — ש"מיוסד ע"פ דעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים ובראשם הרב בעל מג"א". וראה גם "ספרי ההלכה של אדה"ז" — ביבליוגרפיה (להרי" ש

מונדישיין) ע' לג ואילך. וש"נ.

(148) תשובות מהרי"ל סנו"ו.

(149) מגילה כא, א"ב.

שהברכה שלאחרי' היא רק מנהג (רשות), לכן, כדי לחלק בין מצוה למנהג (חובה ורשות) יש לעשות הפסק, וההפסק הוא ע"י כריכת המגילה. וע"ד שמצינו בתוס' 150 ש"תקנו לומר קדיש בין השבעה (קרואים) למפטיר להודיע שאינו ממנין השבעה" (משא"כ בזמן שהמפטיר הי' עולה למנין שבעה).

וטעם הג' — ע"ד שמצינו בגמרא 151 לגבי ברכות התורה ש"גולל ומברך .. כדי שלא יאמרו ברכות כתובין בתורה".

לד. אמנם, על כל הטעמים הנ"ל יש פירכא, ומן המאוחר אל המוקדם:

בנוגע להטעם "שלא יאמרו ברכות כתובין כו'" — הרי מטעם זה יש לכרוך את המגילה גם בשעת אמירת הברכות שלפני, כמו בקריאת התורה, ש"פותח ורואה גולל ומברך וחוזר ופותח וקורא" 151. ומאי שנא ברכות שלפני' שבהם אין חוששין שמא יאמרו ברכות כתובין בה, לברכה שלאחרי', שבה יהי' מקום לחשש זה 152.

בנוגע להטעם שיש לכרוך את המגילה קודם הברכה שלאחרי' כדי להפסיק בין ברכה של רשות לברכה של חובה — הרי גם בנוגע לברכת הלל איתא בגמרא 153 ש"לפניו מצוה לברך", ולאחריו "מקום שנהגו .. לברך יברך" 154, ואעפ"כ, לא עושים הפסק בין אמירת ההלל להברכה שלאחריו.

ובנוגע להטעם שגנאי הוא למגילה שתהא מונחת פתוחה שלא לצורך אחר גמר קריאתה — הרי כיון שהברכה קשורה ושייכת להמגילה [דאפילו לדעת כמה מהראשונים 155 "דהאי ברכה אחרונה לאו אקריאת מגילה אלא ברכה בפ"ע שתקנה על הנס", ורק "סמכוהו לאמרה אחרי המגילה" 156 — הרי מזה גופא שסמכוה למגילה, מוכח, שיש לה עכ"פ איזו שייכות שהיא להמגילה], לא שייך לומר שגנאי להמגילה שהיא מונחת פתוחה בשעת הברכה (ו"שומעת" הברכה שמברכים עלי'), והראי', מדיני ההפטורה, ש"אין לסלק ספר הנביאים עד אחר הברכה" 157, כיון שהברכה קשורה עם ההפטורה.

(155) ר"נ מגילה שם (כא, ב) — הובא במחצית השקל אר"ח שם סקי"ט.

(156) מחצה"ש שם.

(157) ש"ל בשם הגאונים. הובא במג"א אר"ח סרפ"ד סק"ו. שו"ע אדה"ז שם סי"ב.

(150) ד"ה כיון — שם כג, א.

(151) שם לב, רע"א.

(152) ראה גם בסדר היום שם. א"א שם.

(153) סוכה לט, א (וראה תוד"ה אבל

שם).

(154) שם לח, א (במשנה).

לה. ועוד זאת — שיש חילוק בין הטעמים הנ"ל:

בנוגע להטעם דבזיון המגילה והטעם דעשיית הפסק בין ברכה של רשות לברכות של חובה — אין נפק"מ בין הש"ץ העומד על הבימה ומברך הברכה שלאחרי לבין כל הקהל ששומע כעונה;

אבל הטעם "שלא יאמרו ברכות כתובין כו'" — שייך רק בנוגע להקורא ומברך, שצריך לכוון את המגילה קודם הברכה כדי שלא יאמרו ברכות כתובין בה, משא"כ בנוגע לכל הקהל ששומע כעונה שאצלם לא שייך חשש זה, הרי "להם יותר נכון לברך קודם שיגללו הם המגילה, כדי להסמיק להקריאה בכל האפשר"¹⁵⁸.

לו. ויש להוסיף בביאור המעלה דאמירת הברכה קודם כריכת המגילה:

בשעה שהמגילה פתוחה — אזי ישנו בגילוי האור שמאיר מהמגילה, שהוא אור נעלה ביותר¹⁵⁹,

— כמשנת"ל (בהמאמר¹⁶⁰) בהטעם שבמגילה לא נזכרו שמות הקדושים, כיון שזוהי דרגא שלמעלה משמות, למעלה אפילו משם הוי", "לפני הוי"¹⁶¹, "דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כו"¹⁶²,

וזוהו"ע "אחשוורוש", ש"אחרית וראשית שלו"¹⁶³, היינו, שקאי על הקב"ה כפי שהוא בדרגא שלמעלה הן מ"ראשית" והן מ"אחרית", לפי ששניהם שלו —

ומזה מובן, שכאשר המגילה נשאת פתוחה — יש תועלת באמירת הברכה (או שמיעתה, דשומע כעונה) שיש לה שייכות למגילה, כנ"ל.

ולכן: אע"פ שלא שמענו הוראה מפורשת מכ"ק מו"ח אדמו"ר, הרי, באיזה אופן שתהי' הנהגת הש"ץ העומד על הבימה, הנה בנוגע לכל

הדברים גם עבור "עולם'שע" — שהובא גם ברמ"א בפירושו מחיר יין למגילת אסתר (א, יב"ג), והרי הרמ"א הוא פוסק עבור כל בני", וכדאיתא באחרונים הרמו בכתוב (בשלח יד, ח) "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — ביד רמ"א (ראה שו"ת חתם-סופר או"ח סק"ג) (הובא בהגהות חת"ס לשר"ע או"ח סתכ"ט). שו"ת שואל ומשיב מהדורא חמישאה סי"ח. ועוד.)

158) א"א שם.
159) ראה גם חמדת ימים ה' מגילה פ"ג. הובא ברוח חיים (לר"ח פלאגי) או"ח סתר"צ שם.
160) פ"ז (לעיל ס"ע 126 ואילך).
161) אחרי טז, ל.
162) לקו"ת פינחס פ, ב.
163) כדאיתא במדרש — הובא במאורי אור (א, קפב). ויש להוסיף בציון מקור

הקהל, שאצלם ישנו הענין דשומע כעונה, כדאי ונכון שישאירו את המגילה פתוחה בשעת אמירת הברכה שלאחרי, שע"ז ימשיכו עניני המגילה להאיר בגילוי, ויפעלו תוספת אור בהברכות.

והענין בזה — שתוכן הברכה שלאחרי המגילה הו"ע המלחמה בחיצונים, "הרב את ריבנו והנוקם את נקמתנו וכו'", וכדי שתהי' תוספת הצלחה במלחמה זו, לא מספיק ההמשכה מבחי' שבאה בענין השמות, אלא צריך להמשיך מבחי' שלמעלה משמות, "לפני הוי", שזהו"ע המגילה, וכאמור, שאור זה הוא בגילוי יותר בשעה שהמגילה פתוחה.

לז. ויה"ר שכשם שבימי הפורים בפעם הראשונה היתה העבודה באופן שע"י המס"נ הגיעו לדרגא שלמעלה משמות, ומשם המשיכו למטה בכלים ד"משתה ושמחה ויום טוב" (כנ"ל בהמאמר¹⁶⁰),

כמו כן יעזור השי"ת לכאו"א מישראל, בתוך כלל ישראל, שיהי' ענין המס"נ רק בכח וברוחניות, ועי"ז יומשכו למטה הגילויים היותר נעלים, והמשכה זו תהי' לא באופן ד"בבכי יבאו"¹⁶⁴ כפי שיהי' לעתיד לבוא, אלא ב"משתה ושמחה ויום טוב", כבימי הפורים,

ושמחה זו תומשך על כל השנה כולה — שתהי' עבודת השם בכל ג' הקוין דתורה עבודה וגמילות חסדים¹⁶⁵ בשמחה ובטוב לבב.

* * *

לח. בהתוועדות¹⁶⁶ חסידית שנערכה בארץ הקודש ביו"ד שבט, הנה "כטוב לב המלך ביי"ן"¹⁶⁷, התבטא א' המסובים¹⁶⁸ אודות פלוני בן פלוני, שהוא מקנא בהתלמיד הכי קטן של "תומכי תמימים" שזכה ללמוד חסידות. והיינו, שבהיותו ב"עולם האמת" רואה הוא את המעלה של לימוד החסידות, ולכן מקנא הוא בהתלמיד הכי קטן של "תומכי תמימים".

כתוצאה מהתבטאות זו, הרויח הדואר הישראלי סכומים גדולים עבור בולים... מגיעים מכתבים, אחד אחרי השני, בטענות: כיצד אפשר לומר דבר כזה?! פלוני בן פלוני הי' גדול שבגדולים, פוסק ולמדן, שישב

המגילה ואח"כ לברך (המור"ק).

(167) לשון הכתוב — אסתר א, יו"ד.

(168) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר את שמו — הרה"ח ר' רפאל (פאָליע) פֿהן, וצוה לבנו, הרה"ח ר' יואל שי' לומר "לחיים".

(164) ירמ' לא, ח.

(165) אבות פ"א מ"ב.

(166) סעיף זה נאמר בתור מאמר המוסגר

באמצע השיחה הקודמת, בהמשך להמוזכר אודות דעת הגר"א שתחילה צריך לכרוך את

כל ימיו באהלה של תורה — ואיך יתכן לומר שהוא מקנא בקטן שבקטנים שלומד פרק תניא!?

והמענה על זה — שזוהי גמרא מפורשת במסכת בבא בתרא:

איתא בגמרא¹⁶⁹ "עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק.. כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו".

ובהקדמה — שמהלשון "נכוה מחופתו של חבירו", מוכח, שאין מניחים אותו להכנס לחופתו של חבירו, שהרי אילו היו מכניסים אותו, לא הי' נכוה. ולכאורה, כיון שאין מכניסים אותו, למה לו לדחוק את עצמו ולהיות "נכוה"? ועכצ"ל, שבהיותו בעוה"ז לא ידע את היוקר שבזה, אך בבואו לעוה"ב ובראותו את היוקר שבזה — כדאי לו להכוות, העיקר, לנסות לדחוק את עצמו, אולי יזכה להנות מחופתו של חבירו. והענין בזה:

כדי לזכות להשכר ד"חופה" לעתיד לבוא — על זה אמרו חז"ל¹⁷⁰ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", היינו, שלמד ענינים אלו (פנימיות התורה) בהיותו בעוה"ז הגשמי¹⁷¹.

אבל אם בהיותו בעוה"ז הגשמי לא למד ענינים אלו, והסיבה לכך — לא בגלל שהי' אנוס ולא היתה לו היכולת ללמד, אלא בגלל דעה מכוונת, שדעתו לא היתה נוחה ("ער האָט ניט געהאַלטן") מלימוד זה — אזי לעתיד לבוא, בעולם האמת, ששם לא מועילה תשובה [כידוע¹⁷² שתשובה מועילה רק בעוה"ז, שבו נמצא עצמות ומהות א"ס ב"ה] — הרי הוא "נכוה מחופתו של חבירו":

להכניסו בפנים — אי אפשר, כיון שהי' מנגד לכך. ולאידך, אין זה פלא שהנשמה נדחקת להכנס ל"חופה" זו, מקום שבו לומדים פנימיות התורה — כיון שבעולם האמת רואים את האמת שבזה, ואת הנועם עריבות ידידות¹⁷³ שיכול להיות מזה.

ונמצא, שזוהי "חופתו של חבירו", ואילו הוא עומד — לא מן הצד, אלא רצונו להכנס בפנים, אבל אי אפשר ליתן לו להכנס בפנים, שלכן "נכוה כו'", כיון שבהיותו למטה הי' מנגד ללימוד זה.

172) ראה לקו"ת פינחס עה, ג. ראה לג,

ב. ובכ"מ.

173) לשון האוה"ח ר"פ אחרי.

169) ב"ב עה, א.

170) פסחים נ, א. וש"נ.

171) ראה לקו"ת ואתחנן ו, ג. שה"ש כב,

ד. ובכ"מ.

אמנם, כיון שסוכ"ס "לא ידח ממנו נדח"¹⁷⁴ — יש עצה לזה:
 הענין ד"נכוה מחופתו כו" שיהי' לעתיד לבוא — הרי זה רק
 בהדרגה דגן עדן כו', אבל לאח"ז יהי' הזמן דתחיית המתים.
 וכיון שאז יקויים היעוד¹⁷⁵ "כולם ידעו אותי", וידעו היכן נמצאת
 האמת — אזי יבקשו כולם ממלך המשיח שילמד עמהם פנימיות התורה,
 ועי"ז יוכל לקבל חלק גם בזה.

* * *

לט. בענין מלחמת עמלק, שעז"נ¹⁷⁶ "זכור את אשר עשה לך עמלק
 גו' אשר קרך בדרך" (כנ"ל בארוכה) — נאמר גם "ואתה עייף ויגע".
 ואיתא בספר פנים יפות¹⁷⁷ שב' הלשונות "עייף ויגע" הם כנגד ב'
 המלחמות, מלחמת עמלק ברפידים בצאתם ממצרים, והמלחמה עם
 הכנעני מלך ערד בסוף ארבעים שנה, "והיינו דכתיב ואתה עיף ויגע,
 דבמלחמת רפידים היו עיפים וצמאים למים, דכתיב ויחנו ברפידים ואין
 מים לשתות העם, אבל לא הי' יגיעים מן הדרך, כי ענן הכבוד נשא אותם
 כדכתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים, אבל במלחמה שני', כבר הי' להם
 הבאר לשתות, אלא שאחז"ל כיון שמת אהרן ונסתלק ענן הכבוד .. והי'
 יגיעים מן הדרך, והיינו דאמר עיף ויגע, עיף ממלחמה ראשונה ויגע
 ממלחמה שני'".

ולכן, כשם שצריכים להלחם נגד עמלק ש"קרך בדרך", כמו כן
 צריכים להלחם נגד הענין ד"אתה עייף ויגע".

והענין בזה:

השורש להמעמד ומצב ד"עייף ויגע" הוא — כהמשך הכתוב —
 "ולא ירא אלקים", כי, כאשר ישנו הענין ד"ירא אלקים", אזי ישנו ענין
 החיות, כמ"ש¹⁷⁶ "יראת ה' לחיים", וכפי שמפרש הרב המגיד (והובא
 בדרושי חסידות)¹⁷⁷ שיראת ה' מביאה ופועלת חיות בעולם, וזהו הטעם
 שאצל מלאכים ישנו ענין החיים יותר, כיון שיש להם יותר יראת ה'.
 ומזה מובן, שכאשר ניתוסף ב"ירא אלקים", אזי מתבטל הענין
 ד"עייף ויגע".

(174) משלי יט, כג.
 (175) סידור (עם דא"ח) שער הק"ש פב,
 סע"ג. שהמ"צ להצ"צ מצות ציצית פ"ג
 (דרמ"צ טז, ב). לקו"ת שלח מה, ג. שה"מ
 תשי"א ע' 188. ועוד.

(174) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה הל'
 ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. תניא ספלי"ט.
 (175) שהי' גם בעל נגלה — מחבר ספר
 המקנה, שלומדים בכל הישיבות (ראה גם
 אג"ק ח"ט ע' ד. לעיל ע' 16 הערה 25).

וכל זה — אפילו בישראל, ועאכו"כ בכהן, שהרי בנוגע לכהנים ישנו פסק הלכה ש"כהנים זריזין הן"¹⁷⁸, ובמילא, אין אצלם ענין של עייפות וענין של יגיעה. וכאשר בא כהן וטוען שהוא עייף ויגע — אזי צריכים לבקר אצלו את הענין ד"לא ירא אלקים", ולפעול שיהי' "ירא אלקים", ואז יתבטל ענין העייפות ויבטל ענין היגיעה.

אמנם, בנוגע לכהנים יש ב' דעות אם הם "שלוחי דרחמנא" או "שלוחי דידן"¹⁷⁹. ועאכו"כ בנוגע למי שנתמנה ע"י ההשגחה העליונה (במכ"ש וק"ו מזה ש"אפילו ריש גרגותא משמיא מנו לי"¹⁸⁰) להיות רב בישראל, היינו, להיות "ראש" ל"שבטיכם זקניכם" עד "חוטב עצים" ושואב מימין"¹⁸¹ — הרי בודאי שאם רק ישנו הענין ד"ירא אלקים", אזי אין אפשריות שיהי' הענין ד"עייף ויגע".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א סיים שלא יקחו את הדברים הנ"ל¹⁸² באופן שתהי' הרגשה לא טובה, באמרו בשפת המדינה — בהתאם למ"ש במגילה¹⁸³ "עם ועם כלשונו" — נאָ האַרד פּילינגס... ו"שלום על ישראל", שכולם יהיו מרוצים ושמחים]¹⁸⁴.

* * *

מ. ישנו מנהג משנים קדמוניות¹⁸⁵, היינו, עוד מלפני זמן נשיאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, בימי אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שבפורים היו עורכים מגבית עבור קופה מיוחדת, קופת רבינו, שהיתה מיועדת עבור ענינים מיוחדים.

וכמו כן עתה — יתנדב כל אחד ככל יכלתו עבור קופה זו, וכל המרבה הרי זה משובח, וכמו כן יודיע כל אחד לכל בני משפחתו ולכל ידידיו ומכיריו שגם הם ישתתפו בנתינה לקופה זו, כאו"א כפי יכלתו,

שלום ישראל* — לומר "לחיים", ושתהי' אצלם השמחה "עד דלא ידע", ותושלם הכוונה, ששניהם ישתדלו לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

(185) ראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"ל (תו"מ ח"י"ג ע' 329 ואל"ך). וש"נ.

(178) שבת כ, א. וש"נ.

(179) יומא יט, סע"א. וש"נ.

(180) ברכות נח, סע"א. וש"נ.

(181) לשון הכתוב — ר"פ נצבים.

(182) כנראה היתה הכוונה (גם) לאלו

שהתעייפו והתיגעו במשך ההתועדות (המו"ל).

(183) אסתר א, כב. ג, יב.

(184) כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה למזכירו

הרב חיים מרדכי אייזיק חדקוב ולבנו —

(* והוסיף בבת"שחוק שישי מי שקוראו: "שלום על ישראל"...) —

וכל הרוצה יכול לציין שמו ושם אמו, כדי להזכירו על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא ישראל.

וכיון שהתחלת מנהג זה היתה עוד לפני שהתחילה ההנהגה ד"מצוה לפרסם עושי מצוה" ¹⁸⁶ בפירסום גדול ביותר — הרי מובן שלא נוגע כאן ענין הפירסום, ולכן, יכולים לתת ללא פירסום בכלל, ויכולים לתת גם בצירוף שמו ושם אמו, אבל, להפריד את שני הענינים, דהיינו, ליתן את הסכום בפני עצמו, ושמו ושם אמו בפני עצמו.

והעיקר, שכל אחד ישתתף בזה ויתנדב ככל האפשרי, וכלפי שמיא גליא.

ולהעיר, שישנו מקום שענין ה"כמות" אינו נוגע, ומה שנוגע הוא — שנותנים בלב שלם ובשמחה ובטוב לבב, דהיינו, מתוך מחשבה — כפי האמת — ש"יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב" ¹⁸⁷, ויתירה מזה, "מלוה ה' חונן דל" ¹⁸⁸, ואז נותן ככל האפשרי.

ויש להוסיף בזה, שענין הצדקה הוא מהענינים שבהם מותר לבחון את הקב"ה, ולא עוד אלא שהקב"ה מבקש "בחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די" ¹⁸⁹, "עד שיבלו שפתותיכם מלומר די" ¹⁹⁰.

וכיון שכן, הרי כדאי להראות את הבטחון שהקב"ה יקיים את הבטחתו, ולהוסיף יותר בנתינת הצדקה, שכן, ככל שישקיעו יותר בנתינת הצדקה, תגדל יותר ברכתו של הקב"ה, וכמארז"ל ¹⁹¹ "עשר בשביל שתתעשר" ¹⁹².

ובודאי שגם הקב"ה יקיים את מצות הצדקה, כמ"ש ¹⁹³ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה (תחילה) הוא אומר לישראל לעשות" ¹⁹⁴, ובפרט מצות הצדקה ש"היא מצות ה' ממש מה

186) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. מג"א אור"ח סקנ"ד סקכ"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג. וראה גם שיחת פורים הנ"ל סט"ו (תו"ם שם ע' 313). וש"נ.

187) ויק"ר פל"ד, ת. רות רבה פ"ה, ט. ועוד.

188) משלי יט, יז.

189) מלאכי ג, יו"ד.

190) שבת לב, סע"ב. וש"נ.

191) שם קיט, א. וש"נ.

192) בין השיחות דלעיל אמר לא': כיון

שווהי "עת רצון" למעלה — כדאי לכם לחטוף ("אָריינכאַפֿן") ולעשות "עסק": להשקיע אלף דולר (מחצה עבורו ומחצה עבור בנו) עבור (חדר בבנין הישיבה ב)כפר חב"ד, ואז תרוויחו ארבעה פעמים ככה, "חמישית לפרעה וארבע הידות יהי לכם" (ויגש מז, כד), ותזכו להשתמש בזה עבור דברים טובים ושמחים. — תעשו זאת בלב שמח, ותאמרו "לחיים".

193) תהלים קמז, יט.

194) שמור"ר פ"ל, ט.

שהקב"ה בכבודו ובעצמו עושה תמיד להחיות העולמות . . בתורת צדקה וחסד חנם" (כמבואר באגה"ק¹⁹⁵).

וכאמור, שתומשך ברכתו של הקב"ה "עד בלי די", שלא בערך למעלה מה"כלים" הגשמיים שמכינים מצד אתערותא דלתתא.

ולכן: ינגנו עתה הניגון "והריקותי לכם ברכה", ובשעה שמנגנים, יתנדב כל אחד ככל יכלתו, במזומן או בהתחייבות, ואלו שנותנים בהתחייבות — יסלקו בהקדם את התחייבותם, "התחייבות" שהיא זכות גדולה ביותר.

וההשתתפות ב"קופת רבינו" תמשיך "ברכה עד בלי די", בבני חיי ומזוני רויחי, לכל אחד ואחת בהמצטרך לו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "והריקותי לכם ברכה".]

* * *

מא. בנוגע להנהגתה של אסתר המלכה¹⁹⁶ — הרי אע"פ שבדרך כלל "את מאמר מרדכי אסתר עושה"¹⁹⁷, מ"מ, מצינו שבנוגע להסעודות שערכה אסתר עבור אחשורוש והזמינה גם את המן, לא התייעצה תחילה עם מרדכי, ולא עוד אלא שגם בנוגע להנהגתו של מרדכי היהודי, היתה אסתר זו שאמרה למרדכי מה לעשות: "לך כנוס את כל היהודים גוי וצומו עלי גוי שלשת ימים"¹⁹⁸ (כפי ששואל רבינו הזקן בענין זה¹⁹⁹).

וע"פ האמור לעיל (ס"א) שכל הענינים דגזירת המן ונס פורים הם באופן ש"ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם", מובן, שגם מאמר אסתר למרדכי "לך כנוס את כל היהודים", מהוה הוראה לנשי ישראל בכל דור ודור, עד לדורנו זה.

מב. כאשר מדובר אודות חינוך הבנים והבנות, כיצד צריך להעמיד בית יהודי, וכיצד להנצל מגזירה על כלל ישראל — הרי זה ענין התלוי בהנשים שבישראל.

האשה, שהיא עקרת הבית, יכולה לבוא עם דיבור תקיף ("אָ שטאַרקן וואָרט"), ולומר להבעל, או להאב — גם אם הם כמו מרדכי היהודי, שהי ראש לסנהדרין — שעתה הגיע הזמן ד"לך כנוס את כל היהודים":

197) אסתר ב, כ.

198) שם ד, טז.

199) ראה תו"א מג"א צג, ד. ובכ"מ.

195) סי"ז.

196) ראה גם שיחת פורים הנ"ל סל"ג.

(תו"מ שם ע' 333).

אין להתחשב בכך אם הילד הוא דתי, ובמילא אפשר לדבר עמו אודות תורה ומצוות, או שאומר בדיבור שאינו דתי, ובמילא אין שייכים אליו עניני התומ"צ — כיון שאין האמת כן;

כל יהודי, מנער ועד זקן, איש או אשה, הוא בן אברהם יצחק ויעקב, ובמילא יש לו בירושה מאבותינו — ג' האבות וד' האמהות — אהבת השם, שבה נכלל גם יראת השם (כמ"ש רבינו הזקן בתניא²⁰⁰ ש"נכלל בה גם דחילו"),

וכיון שכן, הרי, כל יהודי, באיזה מעמד ומצב שיהי', כאשר מדברים עמו בדברים היוצאים מן הלב, "מיט וואַרעמע ווערטער", ומתוך כוונה אמיתית ("מ'מיינט דאָס מיט אַ אמת") — פועלים עליו להתקרב לתורה ומצוות, ועד שנעשה לומד תורה ומקיים מצוות בפועל.

וזהו החידוש שאפילו כאשר מרדכי, הבעל, אינו חושב עדיין אודות ענין זה — הרי זה מוטל על בנות ישראל הכשרות, אמהות נשים ובנות, להלהיב את בעליהם בניהם ואחיהם, לעסוק בהענין ד"כנוס את כל היהודים", לקרבם לתורה ומצוות.

ובכלל, כאשר אשה בישראל מדברת בדברי רגש ("האַרציקע ווערטער") ובאמת — בכחה לפעול על הילדים, הבעל, האח ואפילו ההורים, שגם הם יתקרבו לתורה ומצוות, שעיי"ז יהיו מאושרים (לא רק לאחר מאה ועשרים שנה, בעולם הבא, אלא) בחייהם בעוה"ז הגשמי, אושר בגשמיות וברוחניות לילדים, בריאות ופרנסה לבעלים ולהורים, ושיהיו שמחים בחלקם בעולם.

וכאשר נשי ישראל נוהגות כפי שנהגה אסתר המלכה בזמנה שאמרה "לך כנוס את כל היהודים", לאסוף את כל היהודים, ללא חילוק, ולדבר עמהם אודות עניני יהדות, תורה ומצוות — בודאי ישמעו להן בעליהן, ועיי"ז יצילו את בני ישראל מכל הגזירות ומכל הקשיים, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות, ויביאו ישועה וגאולה לכל בני ישראל,

— נוסף על האושר שממשיכים בבית הפרטי, שיהי' בית יהודי וחסדי, ומאושר בגשמיות וברוחניות גם יחד —

גאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו.

* * *

מג. בנוגע למש"נ²⁰¹ "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך

וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר ניתן כתר מלכות בראשו" — הנה ע"פ הביאורים שנבארו בזה בדרושי חסידות של אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח צדק, ורבותינו נשיאינו שלאחריהם, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — מובן, שיכולים להגיע לזה ע"י לימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, חסידות חב"ד.

והכוונה היא בפשטות — ללמוד חסידות בכל יום²⁰² (בלי נדר), והעיקר — "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"³¹ — להתנהג ע"פ ההדרכות והנהגות של תורת החסידות, ולקיים את כל התקנות שתיקן כ"ק מו"ח אדמו"ר.

מד. ובפרטיות יותר:

לכאורה אינו מובן, איך אפשר לנשמה, ליהודי, להגיע לכך שתקבל את ה"לבוש מלכות אשר לבש בו המלך", מלכו של עולם, הקב"ה; "וסוס אשר רכב עליו המלך", כמ"ש²⁰³ "כי תרכב על סוסך מרכבתך ישועה", דקאי על אותיות התורה שהם בדוגמת ה"סוס" שעל ידו יורד הקב"ה ונמשך בעולמות שלמטה;

"ואשר ניתן כתר מלכות בראשו", היינו, שיהודי מלביש על עצמו את ה"כתר מלכות" של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהכוונה בזה אינה לבחיי ה"גילויים", אלא לעצמות ומהות א"ס ב"ה?! ...

ומבואר בזה — שלהגיע לזה יכול כל אחד מבני אברהם יצחק ויעקב; צריך רק שיהי' לו הרצון לכך.

— ידוע הסיפור²⁰⁴ שפעם ישב הבעש"ט עם תלמידיו, ולפתע הגיע גוי שהכניס את ראשו מבעד לחלון, וביקש עזרה כיון שהסוס שלו אינו יכול לסחוב את העגלה, וכשהשיבו לו שאין זה ביכלתם, "ניע מאַזשיטש", נענה ואמר: "מאַזשעש, דאַ נייע האַטשעש", כלומר, היכולת קיימת, אלא שחסר הרצון.

ובנדוד: כל אחד מישראל יכול לקבל את ה"לבוש אשר לבש בו המלך", מלכו של עולם, "וסוס אשר רכב עליו המלך", ואפילו "אשר ניתן כתר מלכות בראשו"; "מאַזשעש", היכולת קיימת, והדבר תלוי רק

דקות.

(203) חבקוק ג, ח.

(204) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ

ח"ט ע' צח. אג"ק ח"כ ריש ע' קצ ובהערה.

(202) בין השיחות דלעיל אמר לא': כיון

שלמד ב"תומכי תמימים", צריך להיות אצלו

לימוד החסידות בכל יום דבר פשוט, לכל

הפחות דקות ספורות, חמש דקות, עשר

בכך שיהי' "חֶאָטְשֶׁשׁ", הרצון; וכאשר ישנו הרצון באמת, אזי נתן הקב"ה את "כתר המלכות", עם ה"סוס אשר רכב עליו המלך" ו"הלבוש אשר לבש בו המלך", ועי"ז נמשך בדרך ממילא גם כל טוב גשמי.

ליהודי ניתנה בחירה, כמ"ש²⁰⁵ "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב" וכן את ההיפך ח"ו, וישנו הציווי "ובחרת בחיים"²⁰⁶, לבחור את הדרך המוליכה לחיים מאושרים, חיים מאושרים ברוחניות, שעל ידם נעשים חיים מאושרים בגשמיות, ובאופן ש"לוקחים" לא רק בחי' הגילויים, אלא עצמות ומהות א"ס ב"ה!

והדרך כדי לידע מה שנדרש וכיצד יכולים להגיע לזה — הנה כאשר לומדים חסידות, ומתבוננים בזה, כדי שיהי' "תלמוד המביא לירי מעשה", אזי יודעים כיצד להתנהג בחיים היום-יומיים, ולעשות "כלים" לקבל את ברכתו של הקב"ה, "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", להיות מאושרים (הוא בעצמו יחד עם בני הבית) בגשמיות וברוחניות גם יחד. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון "הבינוני". ואח"כ צוה לנגן ניגון הבעש"ט (שלש תנועות — דהבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן)].

* * *

מה. איתא בגמרא²⁰⁷ "כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא". אבל השאלה היא²⁰⁸, למה... הוצרכו לבחור את פלוני בן פלוני... שהוא יהי' ה"נגדא סמותא"?!

וגם אם יש טעם לזה — נשאלת השאלה: עד מתי?!... שיבוא כבר הרבי, ויבוא כבר משיח, ויוציא את ה"ענא" מכל המעמד ומצב... ועד כמה הוא השיעור... לייסר ("מֶאָטְעֶרן")... את עצמו ואת אחרים הן ברוחניות והן בגשמיות...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ניע זשוריצי כלֶאָפְצִי". צמאה לך נפשי". ואח"כ אמר:]

ישנם כאלו שאינם יודעים את הפירוש במארוז"ל הנ"ל ("כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא"), ובמילא, כיון שאינם יודעים, יתן השי"ת שיושלם הענין כפי שצריך להיות ("סִזְאָל זִיך אָפְטְאָן דער ענין וואָס עס דאַרף זיך אָפְטְאָן").

69 ואילך.

205 נצבים ל, טו.

206 שם, יט. (208) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בקול

207 ב"ק נב, א. וראה גם תו"מ ח"א ע'

חנוק מבכי (החו"ל).

207 ב"ק נב, א. וראה גם תו"מ ח"א ע'

והעיקר — שיהי' "ונהפוך הוא"³, "ורבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד מרדכי עליהם"⁷³,

ועי"ז תהי' המשכת עצמות ומהות א"ס ב"ה, ש"לא אתרמיז בשום אות וקוצא כו"¹⁶²,

והמשכה זו תהי' לא בענינים של עינויים¹⁶⁰, ואפילו לא ע"ד המבואר בלקו"ת²⁰⁹ שישנו אופן שמקבלים תוספת חיות ע"י רעב, אלא באופן שיומשך רב טוב גשמי ורוחני, בבני חיי ומזוני רויחי, לכל אחד ואחת בהמצטרך לו,

ובמילא יקויים הפתגם של רבינו הזקן²¹⁰ שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות והם עושים מהגשמיות רוחניות — לעשות לו ית' דירה בתחתונים מתוך בריאות שמחה וטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הצמח צדק, וניגון כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע].

* * *

מו. איתא במדרש²¹¹ שכאשר אסתר אמרה למרדכי "לך כנוס את כל היהודים גו' וצומו עלי גו' שלשת ימים לילה ויום"¹⁹⁸, "שלח לה (מרדכי לאסתר) והרי בהם יום ראשון של פסח", "אמרה לו, זקן בישראל, אם אין ישראל למה הוא הפסח"!

כלומר: מהי התועלת של פסח — בשעה שיש גזירה על כל ישראל ("להשמיד להרוג ולאבד גו"), שבהם תלוי קיום הפסח.

וע"פ מאמר המשנה²¹² "כל המקיים נפש אחת מישראל כו' כאילו קיים עולם מלא", מובן, שכך הוא גם כאשר מדובר אודות יחיד מישראל, שגם אז אומרים "אם אין ישראל למה הוא הפסח", שזהו תוכן הדין דפיקוח נפש של איש ישראל — יהי' מי שיהי', מבלי הבט על מעמדו ומצבו — דוחה את כל התורה כולה²¹³.

והענין בזה:

אמרו חז"ל²¹⁴ "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים" — דקאי לא

(211) אסת"ר פ"ח, ז.

(212) סנהדרין לו, סע"א. וש"נ.

(213) ראה יומא פב, א ואילך. וש"נ.

(214) ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(209) שה"ש יד, ב.

(210) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע'

רסה (נעתק ב"היום יום" כו טבת. וראה גם

"היום יום" כט אדר שני. כו אלול).

רק על צדיקים, אלא על כל ישראל, ומבואר בחסידות²¹⁵ שהשורש של נשמות ישראל בעצמות הוא למעלה ובעומק יותר מהשורש של תומ"צ בעצמות, ובשבילם ניתן כללות ענין התומ"צ.

וע"פ פתגם הבעש"ט²¹⁶ העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו, הרי מובן, שגם כאשר מדובר אודות נשמה אחת בישראל, הרי זה מקצת מן העצם שעל ידו תופסים בהעצם כולו — עצמות ומהות א"ס ב"ה, למעלה מהשורש תומ"צ.

מז. וענין זה מהוה לימוד זכות:

בעוונותינו הרבים ישנם כו"כ מבני ישראל שאצלם צריך עדיין להתוסף בענינים של לימוד התורה וקיום המצוות.

ואעפ"כ, צריכים לידע, שנשמותיהם מושרשות בעצמות למעלה ובעומק יותר מהשורש תומ"צ, וכאשר משתדלים שיתגלה אצלם שורש ומקור של נשמתם, אזי כדאי כל הענינים כדי להציל נפש אחת מישראל, ובה תלוי כללות הענין דנתינת וקבלת התומ"צ למטה.

מח. ובנוגע לפועל:

כאשר באים ליהודי ואומרים לו שיתעסק עם פלוני בן פלוני כדי להחזירו בתשובה ולקרבו לתומ"צ — מתחיל לטעון שביכלתו לפעול יותר בתומ"צ בדרך ודאי, עם עצמו, משא"כ בהנוגע לזולתו הרי זה רק ספק, וגם אם יפעל אצלו, יהי' זה רק בענינים פשוטים של קיום המצוות. ועל זה אומרים לו, שנשמות ישראל מושרשות בעצמות למעלה מתומ"צ, וכאשר ביכלתו להציל, ויעסוק בזה, להציל נפש אחת מישראל — הרי זה "כאילו קיים עולם מלא", לבנות עוד מקדש לו ית', "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"²¹⁷.

ובמילא, נכלל גם זה בהענין דפיקוח נפש שדוחה את כל הענינים, ולו רק לפעול החיבור של נשמה עם שרשה למעלה, ועי"ז — עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, שמשם נמשך כללות ענין התומ"צ.

מט. ובנוגע לפועל:

כאשר יש ליהודי הזדמנות לדבר עם יהודי נוסף לקרבו ליהדות

(215) ראה תו"מ סה"מ סיון ע' שמ. וש"נ. וש"נ.

(216) ראה תר שם טוב בהוספות סרכ"ז. (217) תרומה כה, ח.

ולקיום המצוות — צריך לידע שאין אושר גדול יותר שיכול הקב"ה ליתן לו, לא רק בדברים רוחניים אלא גם בדברים גשמיים,

כי, עי"ז שמקרב יהודי נוסף, זקן או צעיר, איש או אשה, ופועל עליו לקיים מצוה — הרי אע"פ שהוא חושב שזוהי פעולה חדר-פעמית בלבד, אומר רבינו הזקן בתניא²¹⁸ ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד", והיינו, שכאשר יהודי מקיים מצוה אפילו פעם אחת בלבד, הרי זה למעלה אצל הקב"ה דבר נצחי, והקב"ה משתעשע ("צאצקעט זיך") בזה לעולם ועד.

ובשביל זה כדאי להניח את כל עניניו, כל הענינים שחושב שעל ידם הולך וגדל בגשמיות או ברוחניות — כדי לקרב יהודי לאבינו שבשמים, עצמות ומהות א"ס ב"ה.

וכיון שתובעים זאת מכאו"א מישראל, איש או אשה, צעיר או זקן — הרי זה סימן שנתנו לו מתחילה את הכחות שיוכל לקיים ציווי הקב"ה לעסוק ולקרב יהודי אחד, יהודי שני ויהודי שלישי, שיתחיל ללמוד תורה ולקיים מצוות.

וכאמור, גם כאשר נדמה לו שיכול לפעול ענין זה רק פעם אחת, הרי זה גם כדאי, כיון שלמעלה, אצל הקב"ה, הרי זה דבר נצחי לעולם ועד.

וכיון שאצל הקב"ה הרי זה ענין נצחי לעולם ועד, אזי גם השכר שמשלם הקב"ה להאדם שעסק ופעל לקרב יהודי לתומ"צ הוא נצחי לעולם ועד, היינו, שכל משך ימי חייו בעוה"ז (וגם לאחר מאה ועשרים שנה בבואו לעוה"ב), מחשב הקב"ה שהוא חייב לו, ובמילא נותן לו כל המצטרך עבורו ועבור בני ביתו, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[ניגנו את הניגון "קול ביער"²¹⁹ וכ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן עם הקהל. אח"כ ניגן כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו "והיא שעמדה"²²⁰. אח"כ ניגנו ניגון שמחה. ואח"כ ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — פ"א)].

* * *

(220) לאחר שניגן הניגון כמ"פ בעצמו,

הפסיק ואמר בבת שחוק: "מען וויל מיר פארהערן אין חזנות? ...!"

(218) פכ"ה (לב, א).

(219) ראה גם שיחת שושן פורים תשי"ד

רוסכ"ט (ת"מ ח"א ריש ע' 150). וש"נ.

ג. לאחרי שכבר עברנו מפורים לשושן-פורים²²¹,

— והרי שושן-פורים הוא המשך לפורים גם אצל יושבי ערים הפרזים, דאף שאינם אומרים בו "ועל הנסים", מ"מ, ישנם כמה ענינים שבהם הוא המשך לפורים —

יה"ר שיהי' ההמשך דפורים לשושן-פורים ומשושן-פורים על כל השנה כולה, באופן שבמשך כל השנה כולה יהי' הענין ד"ארור המן" ו"ברוך מרדכי"²²², שענינם בעבודה הוא "סור מרע ועשה טוב"²²².

וכשם שבימים ההם הי' הענין ד"ונהפוך הוא", שכל הענינים המונעים ומעכבים נתהפכו ונעשו עזר וסיוע, ועי"ז נעשה "אורה ושמחה וששון ויקר"²²³, "אורה זו תורה, שמחה זה י"ט, ששון זו מילה ויקר אלו תפילין"²²⁴,

— וכמבואר בחדא"ג מהרש"א²²⁵ ש"התורה היא עדות לישראל .. ויש גם במצוותי' שהם אות ועדות לישראל .. השבת .. התפילין .. וכן המילה .. ולכך גזר המן על אלו ביותר .. לפי שהן עדותן של ישראל, וכיון שנתבטלה גזירתו חזרו אלו עדות ליושן, אורה זו תורה .. ושמחה זה י"ט שהוא יום שביטה .. שחזרו מאבל לי"ט, וששון זו מילה שחזרו לה, כמ"ש⁷³ ורבים מעמי הארץ מתיהדים דהיינו תחלה בבירת מילה, ויקר זו תפילין שהוא כבודן של ישראל, ע"ש כי שם הי' נקרא עליך ויראו ממך²²⁶, שחזרו לזה, כמ"ש⁷³ כי נפל פחד מרדכי וגו'", והיינו, שלאחרי נס פורים נמשכה תוספת הארה בכל ענינים אלו, ובמילא ניתוסף גם בענינים אלו למטה, שבהליכתו של יהודי בעולם למטה הי' ניכר עליו שהוא "אות ועדות", מציאות אחת עם הקב"ה —

כמו כן יתן השי"ת שמימי הפורים האלו יומשך — באמצעות

ואילך (תו"מ ח"ה ס"ע 45 ואילך). וש"נ.
 (223) אסתר ח, טז.
 (224) מגילה טז, ב. וראה גם לקו"ש ח"ג ע' 916 ואילך.
 (225) ולהעיר מ"מ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ני"ע ששמע בשם רבינו הזקן שכל המחברים עד הט"ז והש"ך, והם בכלל, עשו החיבורים שלהם ברוח הקודש (המשך תער"ב ח"ג ס"ע אישפה — נעתק ב"היום יום" ו שבט), ועד"ז מצינו בנוגע להמהרש"א (ראה כתר שם טוב בהוספות סרי"ז. וש"נ).
 (226) תבוא כח, יו"ד.

(221) ההתועדות נמשכה עד אור הבוקר, וכ"ק אדמו"ר שליט"א שאל מתי הזמן דק"ש של שחרית, עלות השחר ונץ החמה (והזכיר שיש בזה כמה שיטות, כמובא גם בספרו של הרא"ח נאה (שיעורי ציון (ירושלים תש"ט) סל"ז). והוסיף בבת-שחוק, שאין כאן "תריסים" ("לאָדן") שיוכלו לסגורם*... (המו"ל).
 (222) ראה גם שיחת פורים תשי"ב סכ"ז

(* ראה גם רשימות דברים (להר"י חיתריק), הוצאת תשס"ט) ע' 358.

שושן-פורים — על כל השנה כולה בכל הענינים ד"אורה זו תורה, שמחה זה י"ט, ששון זו מילה ויקר אלו תפילין",

ולאח"ז גם למטה יותר — "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו, בכל המצטרך לכאו"א ולבני ביתו, שנכללים בג' הסוגים דבני חיי ומזוני רויחי, ובאופן שה"רויחי" יהי' בכל ג' הענינים: מזוני רויחי, חיי רויחי ובני רויחי, ובשמחה ובטוב לבב, למטה מעשרה טפחים.

וכל זה יהי' כלי לקבל את הגאולה השלימה והאמיתית, שאז יקויים מ"ש²²⁷ "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", שגם למטה מעשרה טפחים יהיו אך ורק ענינים של חסד ושמחה וטוב.

נא. עתה יכריז "ועד המסדר" שכל אלו שנתחייבו יברכו ברכה אחרונה²²⁸,

ואח"כ — "בשמחה תצאו ובשלום תובלון"²²⁹, ובאופן שאפילו "ההרים והגבעות" — שלכאורה צריכים להפריע בהליכה בדרך הישר — "יפצחו לפניכם רנה"²²⁹, להוסיף תוספת כח ואור בהליכה במסילה העולה בית א-ל, להוסיף בלימוד התורה בכלל, ובלימוד החסידות ביחוד, ובקיום המצוות בהידור.

ועי"ז ימשיכו ויפעלו ביאת משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו, בעגלא דידן, ע"י נשיאינו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, למטה מעשרה טפחים (כנ"ל), אמן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן שיירי ההתוועדות לחלק להמסובים שיחיו].

(229) ישעי' נה, יב.

(227) תהלים כג, ו.
(228) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 71. וש"נ.